

Mare

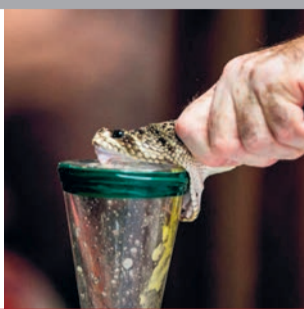
'There are only happy accidents'

Pagina 10

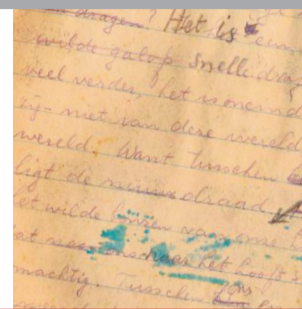
De komst van het Bio Sciene Park is te danken aan één eigenwijze prof

Pagina 6 en 7

Wel gif, maar zonder slangen: misschien is melken niet meer nodig

Pagina 9

Auschwitz: dagboek van Joodse arts maakt wereldwijde comeback

Pagina 11

RATING DE RAAD

Leidse medezeggenschap langs de democratische meetlat

De universiteit organiseert maandag een conferentie over de staat van de medezeggenschap. *Mare* zet alvast de Leidse raden op een rij, inclusief de kritische tijgers, taai beleidstukken en verstopte agendapunten. 'Waarom moet dit in het geheim?'

DOOR VINCENT BONGERS Heel af en toe is de universiteitsraad, het machtigste medezeggenschapsorgaan binnen de universiteit, het echt zat. Ruim twee jaar geleden bijvoorbeeld, nadat *Mare* een artikel had gepubliceerd over angst en intimidatie bij het Leiden Institute for Area Studies (LIAS). De raad was boos dat het college van bestuur hen niet eerder op de hoogte had gesteld. 'We zijn heel erg kwaad dat we weer in de krant moeten lezen dat er iets grondig misgaat', verwoordde Bart van der Steen van personeelspartij FNV Overheid toen het sentiment. 'Er zijn eerder van onze kant signalen gekomen richting het college dat er dingen mis waren', vervolgde hij. 'Daar hebben we niets meer over gehoord. Nu lezen we dus dat er maatregelen zijn genomen. We willen geïnformeerd worden over deze kwestie, en mogelijke andere problemen.'

Het bleef bij een verbale uithaal. De raad dreigde niet het vertrouwen op te zeggen in het college. Vele debatten later is er nog steeds geen ombudsman voor het personeel; toen en nog steeds een grote wens van de medezeggenschap. Zo gaat het altijd: Leidse raadsleden sturen nooit aan op een crisis, maar kiezen altijd voor het overleg.

In de universiteitsraad zitten acht studentleden en acht leden van het personeel. Het is hun taak om het beleid van het college van bestuur te controleren en te adviseren. Op de zeven faculteiten wordt deze bestuurscontrole uitgevoerd door de faculteitsraden.

Op bepaalde punten, zoals de hoofdlijnen van de begroting, heeft de raad instemmingsrecht. Maar ook als de raad een negatief advies geeft, wordt dat zeer serieus genomen door het college.

Den Haag ondersteunt dit idee. Sterker nog: sinds de invoering

van het leenstelsel hameren onderwijsministers erop dat de universitaire medezeggenschap machtiger moet worden. Studenten moeten immers kunnen controleren of hun collegegeld wel degelijk aan onderwijs wordt besteed.

Hoe gaat dat? Met de verkiezingen voor de boeg en een congres over de universitaire democratie is het hoog tijd om de balans op te maken.

De medezeggenschap heeft nog-

al wat hindernissen te overwinnen, zo blijkt. Ten eerste heeft de raad een informatieachterstand op het college, dat kan leunen op een groot ambtenarenleger. Extra informatie laat - tot frustratie van de leden - vaak lang op zich wachten. Bovendien is de agenda zo procedureel dichtgemetseld dat er tijdens vergaderingen met het college van bestuur nauwelijks ruimte is voor het aandragen van nieuwe punten. Zelfs rondvragen moeten

vooraf worden ingediend.

De achterstand wordt nog eens vergroot doordat studenten meestal maar een of twee jaar in een raad zitten. En dat is een probleem: de universitaire en facultaire begrotingen zijn voor een raadsfeut een haast ondoordringbare kluwen van cijfers, afkortingen (OBP, WP, ISSC, SOZ, AEG) en termen (allocaties, actualisaties en mutaties). En die gaan alleen nog maar over de financiën. Een raadslid kan ook nog verdwalen in een woud van andere stukken. Daar komt nog bij dat de raden ook carrièretijgers trekken die graag een medezeggenschapsfunctie op hun cv zetten en de vergoeding opstrijken maar verder weinig betrokken zijn.

Een ander probleem is dat het mandaat van de medezeggenschap steeds verder is uitgehold. Om de lage opkomst tegen te gaan werven partijen stemmen door studenten een iPad onder hun neus te duwen en te trakteren op campagnelolly's. Zelfs met deze aanpak lukt het niet om een kwart van de studenten zo ver te krijgen om een stem uit te

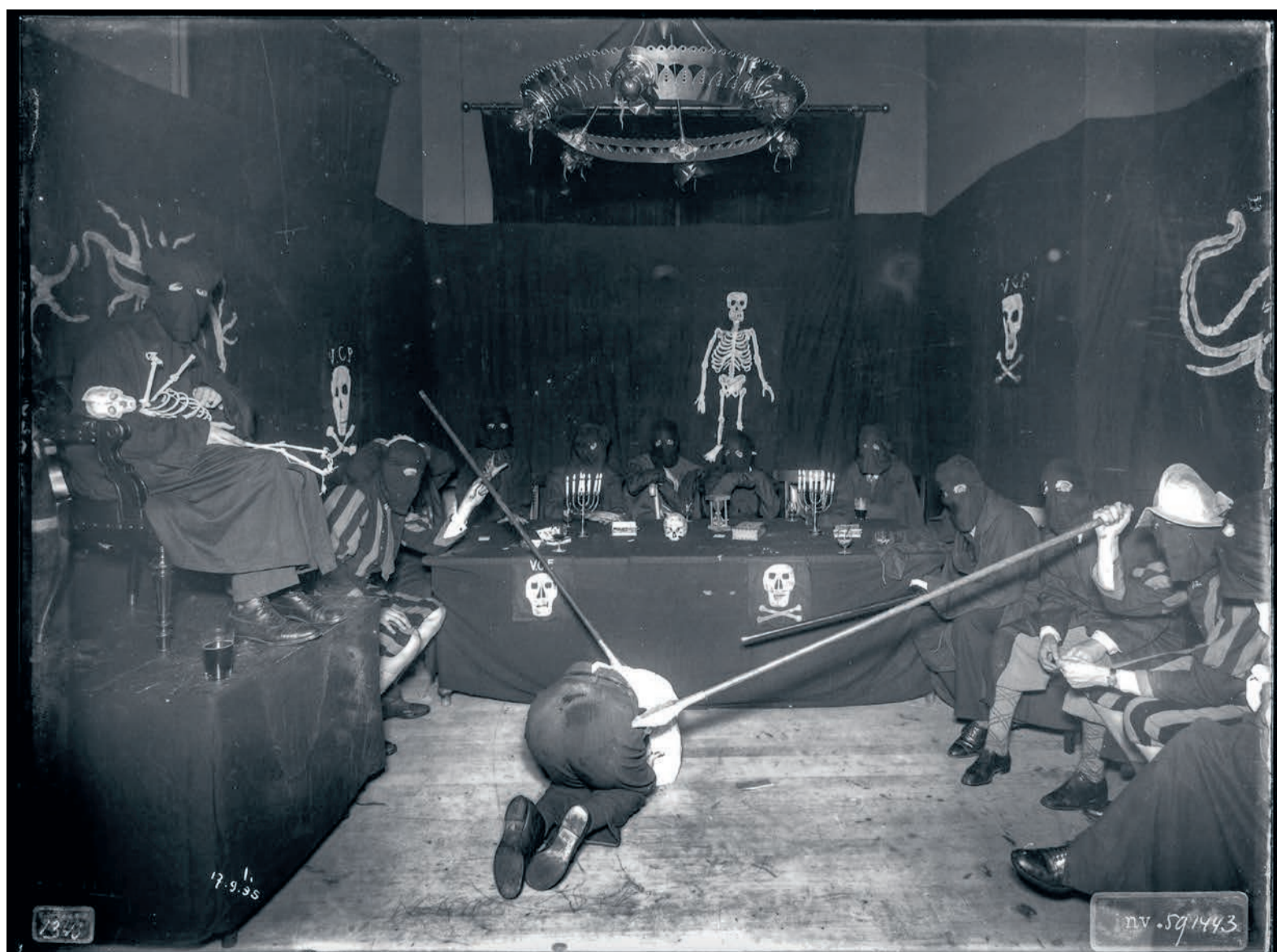
brennen. De opkomst schommelt al jaren rond de twintig procent. Bij het personeel is het niet veel meer.

En toch lukt de universiteitsraad toch best vaak om invloed uit te oefenen. Zo komt er door inzet van studentenpartij ONS een universitair plan om het mentale welzijn van studenten op te krikken. Ook wist de raad de scherpe randjes van stevige bsa-eisen af te vijlen.

Personeelsleden hebben langer de tijd om zich in te werken. Zij zitten tenminste twee jaar en blijven vaak langer. Sommige leden ontwikkelen zich tot echte doorbijters die evenveel dossierkennis hebben als bestuurders. Hen lukte het in 2018 het college zo ver te krijgen om de werkdruk aan te pakken. Op het punt van sociale veiligheid blijft er echter een kloof tussen raad en college bestaan.

Nog een probleem: vooroverleg en besloten vergaderingen. Dat speelt vooral één niveau lager, bij de faculteitsraden.

> Verder lezen op pagina 8

Occulte lullo's

'Wat hier gebeurt? Tja, wie zal het zeggen.' Die gedachte had fotograaf Erno Wientjens wel vaker toen hij in de universiteitsbibliotheek het werk van Hendrik Jonker in kaart bracht, zo ook bij deze occulte ontgroeningsscène van het Leidsche Studenten Corps, uit 1928. Foto UBL Collectie Jonker

Het afvoerputje van de misdaad

DOOR SUSAN WICHGERS Een appartement aan de Kraaijerstraat met twee slaapkamers, 500 euro per maand. Dat bood ene 'Andrew Taylor' ons aan toen *Mare* zich afgelopen september vrijwillig lieten oplichten. We spraken ook twee Leidse internationale studenten, die helaas iets minder vrijwillig 1100 euro borg waren kwijtgeraakt aan zo'n figuur.

Zij waren erin getrapt omdat ze simpelweg niet wisten van het bestaan van dat soort oplichters. En misschien ook omdat ze heel graag wilden geloven dat het waar was. Zodat ze bij hun aankomst in Nederland gewoon een huis zouden hebben en zich konden richten op dat waar ze voor kwamen: studeren.

Een luchtkastelenmakelaar als Andrew hoeft niet echt veel te kunnen. Je hoeft niet doortrapt te zijn, een gebrek aan geweten is genoeg. Misschien is zijn soort zelfs wel het afvoerputje van de oplichters, stel ik me zo voor. Als je niet slim genoeg bent om mafiabaas te worden, niet gevaarlijk genoeg om af te persen of sluw genoeg voor een *romance scam* (waarbij je iemand laat geloven dat je een relatie hebt zodat ze je geld geven), verhuur dan maar niet-bestaande huizen.

Je haalt wat foto's van internet van de binnenkant van een appartement, verzint er een aantal details bij, en kiest een willekeurig adres in het centrum van een stad waar veel mensen woningen zoeken. Je zet de advertentie op Facebook. Zodra mensen happen, stuur je het e-mailadres van de 'huisbaas'.

Maak een nepcontract (hoeft niet eens geloofwaardig), vraag de geïnteresseerde om alvast te tekenen en borg over te maken. Je hoeft maar een keer in de twee weken een

naïeveling te treffen, en je hebt al een prima levensonderhoud.

Flash forward naar vorige week. Minister Van Veldhoven (Milieu en Wonen) geeft antwoord op Kamervragen. Twee Kamerleden maakten zich zorgen over nepverhuurders, naar aanleiding van een stuk in het *AD* over elf Delftse studenten die eraan ten prooi waren gevallen. Ze vroegen zich logischerwijs af of daar misschien landelijke maatregelen voor kunnen worden getroffen.

Het korte antwoord: nee. Datisgeentaakvoorbeleidsmakers, schrijft de minister. Het enige wat ze wel kunnen doen, is voorlichten. De rest is voor de 'strafrechtketen'.

Ik bel de politie met mijn verhaal over Andrew Taylor. Hoewel de mevrouw aan de telefoon me vriendelijk te woord staat, concludeert ze dat de politie er precies niks mee kan. Ze denkt hardop na waar ik dan aangifte van zou kunnen doen: poging tot oplichting? Alle gegevens - óók Andrews rekeningnummer, dat toch een aangrijpingspunt voor een onderzoek zou kunnen zijn - geeft ze door aan de politie in Leiden, en dat is dat.

En Andrew? Die merkt ondertussen niks van alle voorlichting over zijn soort. Dat zijn gegevens nu ergens in een bureau zwerven, zal hem ook een worst wezen. Hij zit prinsheerlijk zijn geld te tellen op een tropisch eiland, denkend aan zijn volgende project.

Colofon

Redactie-adres Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000
Hoofredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Susan Wichgers s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Medewerkers
Vera Arntzen · Remco Breuker · Maia de Quay · Marit de Roij · Benjamin Sprecher · Else van der Steeg · Ivo Verseput
Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl
Basisontwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving marcel van den berg joosmarcellis.nl
Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45
Redactieaad
Prof. dr. Rick Lawson (voorzitter) · Prof. dr. Frank Israel (vice-voorzitter) · drs. Marije van den Berg · Prof. dr. Willem van der Does · drs. Malou van Hintum · Emilie van Kinschot · Roel van Niekkerk · Nathan Oosthoek · Frank Rensen · dr. Alexander Pleijter · Marten Jesse Pot · dr. Hermelijn Smits · Jonatan Wirix-Speetjens · Prof. dr. Kutsal Yesilkagit
Jaarabonnementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl.
Studenten betalen €25
Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272
Ingezonden mededelingen
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Column

De tirannie van de extraverten

Toen ik in Leiden ging studeren was mijn allereerste kennismaking met het studentenleven de *El Cid*-week. Om nog preciezer te zijn: het *El Cid*-dansje. Het *El Cid*-dansje wordt bij aanvang van de introductieweek op een bomvolle Beestenmarkt geleerd aan alle nieuwe studenten en tijdens de week zo vaak mogelijk ten uitvoer gebracht.

Daar sta je dan, te midden van honderden onbekenden op luide muziek een lekker gek dansje te doen. Een gruwel voor de gemiddelde introverte student. En volgens schattingen is ongeveer een derde van alle mensen introvert. Helaas hebben de extraverten het voor het zeggen. Niet alleen in de *El Cid*, maar ook op de universiteit en in de rest van de maatschappij.

Ik dacht van tevoren dat het allemaal wel mee zou vallen. Dat introverten het vast wel eens zwaar zouden hebben in het studentenleven, met het uitgaan, de studentenhuizen en het 'drankjes doen' dat daarbij hoort, maar dat het er op de universiteit anders aan toe zou gaan. Verkeerd gedacht. Het universitaire leven hangt aan elkaar van de groepsprojecten, borrels, creatieve presentaties en – god help ons allen – ludieke workshops. 'Vandaag zal een lachgoeroe je laten glimlachen, grijnzen, schaterlachen en bulderen, want het is goed voor je om te lachen, met of zonder reden!'

Actieve participatie in werkgroepen wordt beloofd met extra punten, dus zie je vaak dat de extraverte student die het hele college fanatiek meediscussieert alle punten krijgt, terwijl de introverte die drie keer zijn moment kiest wordt afgestraft. Bedachtzaamheid wordt verward met onverschilligheid. Docenten worden van bovenaf gestimuleerd om eens wat 'activerende werkvormen' te proberen: denk aan de vissenkom of rollenspelletjes. Pure ellende voor iedereen die wat meer naar binnen is gericht.

Bij menig congres of workshopdag worden de sprekers afgewisseld door zogenoemde 'energizers': korte intermezzo's om het wegdommelende publiek weer bij de les te brengen. Enkele voorbeelden: een regenwoud nadoen, de persoon naast je omhelzen of met een groepje mensen een woord uitbeelden. Commentaar overbodig. Allemaal bedacht door extraverten die ongetwijfeld van goede wil

zijn, maar bij wie het niet eens opkomt dat de hersenen van veel mensen volstrekt anders in elkaar zitten.

Nu zou je kunnen zeggen: bereid introverte studenten maar voor op de maatschappij, die is immers ook zo. Extraverte kenmerken worden meer gewaardeerd, kijk alleen al naar vacatures: er wordt gezocht naar dynamische persoonlijkheden, teamplayers, die ad rem en assertief zijn. Het culturele ideaalbeeld van de werknemer is veranderd. Die is niet langer rustig, reflectief en bescheiden, maar spontaan, actiegericht en goed in netwerken. Eigenschappen die zestig jaar geleden werden geprezen gelden nu als verbeterpuntjes, terwijl kenmerken die vroeger brutaal werden gevonden tegenwoordig bewondering oogsten.

Het probleem is echter dat introverten helemaal niet kunnen veranderen. Ze zijn gevoeliger voor dopamine en voelen hun batterij al snel leeglopen bij te veel sociale activiteiten. Hoezeer ze zich ook proberen aan te passen, ze zullen altijd introvert blijven.

Belangrijker nog is dat we de gaven van introverten mislopen wanneer we ze dwingen in de maat te lopen van de extraverte maatschappij. Introverte mensen zijn vaak heel creatief, maar hun creatieve ideeën ontstaan in stilte. Ze kiezen hun woorden zorgvuldig en brengen zo nuance in discussies. Ze kunnen goed luisteren en zijn vaak goede leiders, omdat ze het beste in anderen naar boven halen. Wanneer ze echter voortdurend gedwongen worden deel te nemen aan sociale activiteiten hebben ze geen energie meer over om te doen waar ze goed in zijn.

In plaats van introverten zich te laten aanpassen zou het dus geen kwaad kunnen als juist extraverten – die massaal op posities terecht komen waar wordt besloten over kantoorruimten, teamuitjes en activerende werkvormen – zich eens wat meer in anderen verplaatsen. Want ja, er zijn echt mensen die anders in elkaar zitten en nee, die maak je niet gelukkig met ludieke workshops. Heb een beetje mededogen.

MARIT DE ROIJ studeerde geschiedenis en Russische studies in Leiden en volgt nu een vervolgmastert in Oxford

Achtergrond

Een bierviltje op je hoofd

Foto's uit de tijd dat studenten nog trots waren op ontgroeningen

Foto's UBL Collectie Jonker

Fotograaf Erno Wientjens brengt voor de universiteitsbibliotheek de foto's van Hendrik Jonker junior en senior in kaart. 'Wat hier gebeurt? Tja, wie zal het zeggen.'

DOOR SUSAN WIGHERS Erno Wientjens (52) is druk bezig met het catalogiseren en toegankelijk maken van een collectie foto's van het studentenleven in Leiden tijdens het interbellum (1920-1940). Plaatjes van ontgroeningen, bestuurswisselingen en toneel: het studentenleven van honderd jaar geleden verschilt eigenlijk niet zo gek veel van nu.

Wientjens doet een bachelor cultuurwetenschap aan de Open Universiteit en is stagiair bij de UB, naast zijn werk als fotograaf. Zijn taak: de collectie van fotografen

Hendrik Jonker junior en senior beschrijven, zodat het straks voor de hele wereld online te zien is.

In de collectie zit vooral werk van Hendrik Jonker junior. Hij kreeg opdrachten van allerlei opdrachtgevers, maar een groot deel was van de universiteit en studentenverenigingen. Een kleiner deel van de collectie zit in het Leidse stadsarchief Erfgoed Leiden en Omstreken; het 'studentendeel' is in bezit van de universiteitsbibliotheek.

De collectie bestaat uit 1700 glasnegatieven, de voorloper van celluloid negatieven ('gewone' fotorolletjes), afkomstig uit het Academisch Historisch Museum in het Academiegebouw aan het Rapenburg. Daar hebben ze de foto's al gedigitaliseerd en zeer beknopt beschreven – vaak met maar één woord.

Aan Wientjens om de foto's en de

beschrijvingen digitaal bij elkaar te brengen, en om de informatie hier en daar aan te vullen. 'Eerst voer ik alles wat al bekend is in', legt Wientjens uit. 'Niet dat ik iedereen moet gaan identificeren, maar de beschrijvingen in het boek dat we nu hebben, zijn wel heel summier.'

In de map met alle afgedrukte foto's komen vooral veel statische groepsportretten langs, maar ook bestuurswisselingen, véél toneel, verklede optochten, en: ontgroeningen. Nu houden studenten die het liefst onder de pet, maar in die tijd lieten mensen alles fotograferen waar ze trots op waren. Blijkbaar dus ook de ontgroening. Wientjens: 'De studententijd is de mooiste tijd van je leven, die moest worden vastgelegd.'

Bij de vrouwen herken je de ontgroeningsfoto's aan de gemaskerde

commissie op de achtergrond, bij de mannen is het meteen duidelijk aan de kale hoofden. En allemaal hebben ze gemeen dat de novieten voor ze op de grond zitten. 'Een vernederende pose', zegt Wientjens. Op een foto lijkt een drietal novieten zelfs als tafel te fungeren, met bierviltjes op hun hoofd.

Op een ander beeld ligt een student in bed, zet iemand anders een kaars op zijn hoofd, en staan er nog wat studenten omheen. 'Wat hier gebeurt? Tja, wie zal het zeggen', grinnikt Wientjens.

Behalve de herkenbare foto's van roeiers, verklede optochten, diners en besturen staan er namelijk ook een hoop gebeurtenissen op de beelden waarbij het niet meteen duidelijk is wat de studenten aan het doen zijn. Daar ligt dus nog een schone taak voor Wientjens.

Hij hoopt de foto's een keer door te kunnen kijken met een historicus of leden van Minerva. 'Die kunnen waarschijnlijk duiden wat we zien.'

De bestaande beschrijvingen zijn niet alleen beknopt, maar soms ook onduidelijk. Een foto van een heel duister tafereel komt voorbij, met een kamer vol skeletten en een student op de grond die ogenschijnlijk gepord wordt met een zeis door zijn ontgroeners in zwarte gewaden.

Wientjens probeert het woord in het bijschrift te ontcijferen. 'Dat is ook nog een hele klus: het vijftigerjarenhandschrift lezen. Wat staat er nou? Ontgroenings... Scène? Set? Schrijf eens duidelijk voor je nageslacht, denk ik dan.'

De fotocollectie is vanaf de komende zomer te vinden op digitalcollections.leidenuniv.nl

Academische Agenda

Prof. mr.dr. R.C. Hartendorp zal op vrijdag 31 januari een oratie houden bij benoeming tot bijzonder hoogleraar namens de Rechtbank Den Haag bij de faculteit Rechtsgeleerdheid met als leeropdracht Maatschappelijke Effectiviteit van de Rechtspleging. De titel van de oratie is 'Naar m(e)er rechtspraak?'

Mw. R.A. Richardus hoopt op dinsdag 4 februari om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Preventing leprosy: Epidemiological and immunological aspects of chemo- and immunoprophylaxis in leprosy patients' contacts'. Promotor is prof.dr. A. Geluk.

Dhr. C.H.S. Gill hoopt op dinsdag 4 februari om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Archeologie. De titel van het proefschrift is 'Brimstone, Sea and Sand: The Historical Archaeology of the Port of Sandy Point and its anchorage, St. Kitts, West Indies'. Promotor is prof.dr. C.L. Hofman.

Dhr. A. Toubman hoopt op woensdag 5 februari om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift

is 'Calculated Moves: Generating Air Combat Behaviour'. Promotoren zijn prof.dr. H.J. van den Herik en prof.dr.ir. P.H.M. Spronck (Tilburg Univ.).

Mw. A. Mulder hoopt op woensdag 5 februari om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Evolution and development of orchid flowers and fruits'. Promotor is prof.dr. E.F. Smets.

Mw. D. Ertiningsih hoopt op woensdag 5 februari om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Structural properties of single server queueing systems: Efficient methods via lumping and dynamic programming'. Promotoren zijn dr. F.M. Spijksma en prof.dr. W.Th.F. den Hollander.

Mw. A. van der Zwan hoopt op donderdag 6 februari om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'The immune compartment at the maternal-fetal interface throughout human pregnancy'. Promotor is prof. dr. F.H.J. Claas.

Dhr. S. Irakleous hoopt op donderdag 6 februari om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Atalialu Serapheim and the Turkophone Orthodox Christians of Anatolia: A study of eighteenth-century Turkish texts in the Greek alphabet (Karamanlidika)'. Promotor is prof.dr. H.L. Murre-van den Berg.

Mw. E.J.J. Habets hoopt op donderdag 6 februari om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Neurocognitive functioning and health-related quality of life in patients with brain tumors; Impact of tumor- and treatment-related factors'. Promotoren zijn prof.dr. M.J.B. Taphoorn en prof. dr. M. Klein (VU/A'dam).

Dhr. R.C. van Wijk hoopt op donderdag 6 februari om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Translational pharmacokinetics-pharmacodynamics in zebrafish: integration of experimental and computational methods'. Promotoren zijn prof.dr. P.H. van der Graaf en prof. dr. H.P. Spaijk.

Lamme Leidse Memes

Mijn makers en ik als we op zondagavond vast in de Kolfmakersteeg gaan liggen om de rij voor catena open week te voorkomen

Nieuws

Verhuurders gezocht

Mocht je toevallig woonruimte te huur hebben, dan heeft de universiteit waarschijnlijk een huurder voor je. Onderzoekers die uit binnen- en buitenland naar Leiden komen zoeken vaak tijdelijke woonruimte, maar die is momenteel lastig te vinden. 'Veel van de internationale wetenschappers melden zich bij het Service Centre International Staff (SCIS) in de hoop om bij aankomst over huisvesting te beschikken', schrijft de universiteit op haar site. 'Het SCIS ziet de wachtlijsten momenteel oplopen en benadert ook actief de particuliere markt.' Het budget van de huurders ligt rond de 750 euro per maand (inclusief voor één persoon, en rond de duizend voor twee. De universiteit vraagt geen bemiddelingskosten. Aanmelden kan via www.universiteitleiden.nl/woonruimte.

Raadslid van het jaar

D66-raadslid en oud-student van de Universiteit Leiden Sander van Diepen is uitgeroepen tot Leids Raadslid van het Jaar 2019. Hij liet andere genomineerden Maarten Dirkse (VVD) en Lianne Raat (PvdD) achter zich. Van Diepen won de prijs onder meer voor zijn strijd om meer woningen te realiseren. Ook zorgde hij er in de discussie rondom de kamerquota voor dat het percentage te verkamers panden in de binnenstad omhoog werd bijgesteld. Van Diepen studeerde in 2018 af in geschiedenis en European Law.

Leiden ramp voor auto

De wegen in en rond Leiden zorgen voor de meeste vertraging voor automobilisten, volgens onderzoek van navigatiebedrijf TomTom. Autorijders zijn gemiddeld dertig procent extra reistijd kwijt; in de ochtendspits zelfs 62 procent. Na Leiden volgen Den Haag en Haarlem als Nederlandse steden met de meeste vertraging. Gelukkig is er ook goed autonieuws te melden: 20 februari gaat de parkeergarage onder de Garenmarkt open, en wethouder Ashley North heeft aangekondigd dat de Langegracht op de schop gaat. Samen met de vernieuwde Hooigracht moet dat in de toekomst zorgen voor een betere doorstroom in het centrum.

Scriptieprijs voor geschiedenis

Leids student Willemijn Tuinstra heeft met haar masterscriptie *Conscience & connections. Marcellus Franckheim (1587-1644) and his contacts in the Habsburg World at the eve of the Thirty Years War* de Uitgeverij Verloren/Johan de Witt-scriptieprijs voor geschiedenis gewonnen. De jury is van mening dat de auteur met haar scriptie een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het verkrijgen van een beter inzicht in de geloofsbeleving en de daaraan verbonden consequenties in de vroegmoderne tijd. Tuinstra ontving onder meer een geldprijs van 1500 euro, een abonnement op Elsevier Weekblad en boekenpakketten.

Lege plastic flessen

Museum Volkenkunde wil graag je lege plastic flessen hebben. 6000 hebben ze d'r nodig in totaal, en alle formaten zijn welkom, mits schoon. De Maori-kunstenaar George Nuku gaat daar dan reusachtig kunstwerk van maken: een onderwaterwereld met koraal, anemonen en kwallen. Inleveren kan tot en met komende zondag, en als je je contactgegevens erbij achterlaat, maak je kans op gratis kaartjes voor het museum.

Rectificatie

In het artikel over Alexandra Nagels promotie op het leven en werk van Julius Spier ('Worstelen met een handlezer', Mare 15) stond de titel van Nagels proefschrift fout vermeld. De juiste titel is: 'De psychochiroloog Julius Spier en de handleeskunde in het interbellum'. In het artikel stond 'handleeskunst' in plaats van 'handleeskunde'.

Nog geen zicht op ombudsman

Mogelijk wel meer onderzoek naar sociale veiligheid

De universiteitsraad wil om de sociale veiligheid te verbeteren graag een ombudsman voor het personeel. Die is er voorlopig nog niet, wel komt er waarschijnlijk meer ruimte voor onderzoek naar misstanden op de universiteit.

DOOR VINCENT BONGERS De universiteitsraad besprak maandag een notitie van het college van bestuur over de maatregelen die zijn genomen naar aanleiding van de personeelsmonitor van 2018. Twee zaken die de raad en het college heel belangrijk vinden zijn het terugdringen van de veel te hoge werkdruk en het verbeteren van de sociale veiligheid.

Toen bleek dat het wat betreft

sociale veiligheid bij het Instituut Pedagogische Wetenschappen in 2016 en bij het Leiden Institute for Area Studies in 2017 helemaal fout was gegaan, wilde de raad graag een ombudsman voor het personeel. Die zou dan op eigen houtje onderzoek kunnen doen naar mogelijke misstanden. Het college wil echter vasthouden aan het netwerk van vertrouwenspersonen. Dit leidde tot een patstelling.

Tijdens een commissievergadering van de faculteitsraad liet Annemarie Duijnste, hoofd van de universitaire HRM-afdeling, weten dat er mogelijk een onderzoeksfunctie binnen het bouwwerk voor sociale veiligheid wordt toegevoegd.

Marat Markert van personeelspartij FNV Overheid zag dat als een toezegging: 'Ik begrijp dat er

een onderzoeksfunctie komt, daar zijn we zeker blij mee. Dat kan dus ook een ombudsfunctionaris zijn?'

Volgens universiteitsraadsvoorzitter Charlotte de Roon ligt dat toch wat anders. 'Zo vervelend als ik ben, ga ik dit meteen nuanceren. Dat een ambtenaar iets zegt in een commissievergadering, is geen toezegging. Dat is voorbehouden aan een lid van het college van bestuur. Ook als de opmerking op papier is gezet, kun je het niet voor de neus van het college leggen en zeggen: "Dit is een toezegging."

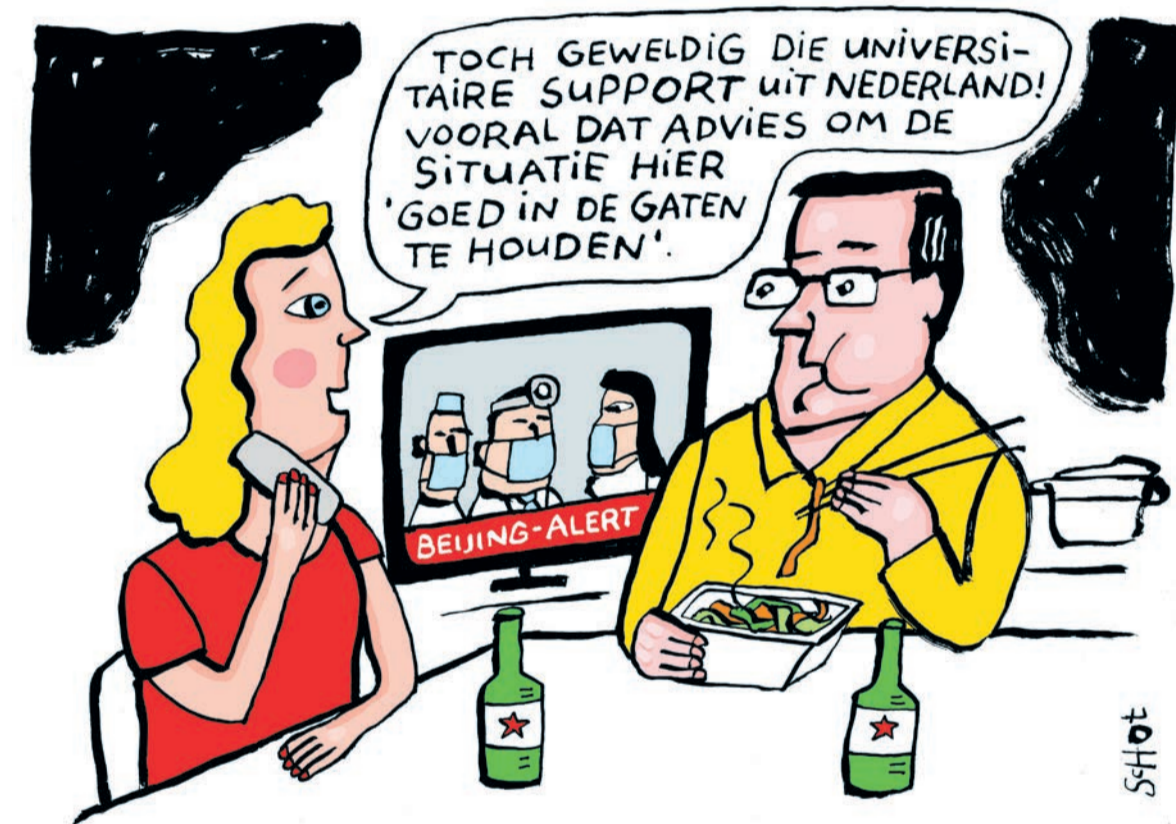
Markert: 'Dan zullen we bij de overlegvergadering met het college laten weten dat een onderzoeksfunctie een stap in de goede richting zou zijn.'

Er loopt op dit moment een pilot met ombudspersonen aan de Eras-

mus Universiteit, de TU's Twente en Delft en de Universiteit Maastricht. Het college wil de resultaten daarvan afwachten en dan pas een besluit nemen over een ombudsman.

De raad sprak ook over de werkdrukproblematiek. 'Als ik de plannen van het college lees dan gaat het vaak over zaken als niet door de werkgever gestoord worden in weekenden, of wat minder formulieren invullen', zei Marishka Neekilappillai van promovendipartij PhDoc. 'Maar we hebben nooit het eerlijke gesprek over of er eigenlijk wel genoeg tijd is om onderzoek te doen als je onderwijs moet geven. Daar hebben we het niet over, omdat we weten dat we in ons model overbelast worden. Maar juist hierover moeten we in gesprek met het college van bestuur.'

Studenten blijven in China

De dertien Leidse studenten die momenteel in China verblijven, worden vooralsnog niet terug naar Nederland gehaald.

Dat zegt universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke. Geen van de studenten verblijft in het afgesloten Wuhan.

De universiteit heeft wel contact met de studenten en staat hen bij 'bij vragen en zorgen'. Ook hebben ze de opdracht gekregen 'om de situatie in

de gaten te houden'.

De universiteit volgt in haar beslissingen de adviezen van het RIVM en Buitenlandse Zaken. Volgens die adviezen mogen studenten en medewerkers in principe naar China vertrekken - met uitzondering van de provincie Hubei - maar wordt dat wel afgeraden.

Wie onlangs in de besmette provincie Hubei of elders in China zijn geweest, hoeft dat nergens te melden of zich te laten testen. On-

danks dat hoeven studenten en medewerkers die contact hebben met hun studiegenoten of collega's uit China zich geen zorgen te maken, stelt de universiteit. 'Wel onderstreept deze situatie het belang van de welkomstbriefings die we altijd aan inkomende studenten geven', schrijft de universiteit in een Q&A. 'Het is belangrijk dat zij weten waar zich te melden als zij ziek zijn. Er is nu geen aanleiding om mensen in quarantaine te plaatsen.' SVL

'Ik huilde toen Wuhan dichtging'

Student Dongxuan Chen (24) volgt momenteel in Leiden de master Statistical Science, en was deze maand nog op bezoek bij haar familie in Wuhan.

DOOR VERA ARNTZEN 'Mijn familie woont in Wuhan en ik heb ze opgezocht voordat het nieuws bekend was. Op 31 december vertelde mijn vader me dat een virus zich verspreidde rond de markt waar de meeste kramen vis verkopen, maar sommige kraampjes ook stiekem vlees van wilde dieren. Ik moest in principe binnenblijven, en als ik toch weg wilde in ieder geval de auto nemen in plaats van het openbaar vervoer. Wuhan heeft veel metrolijnen en tijdens de spits staan mensen heel dicht op elkaar. Op 3 januari ging ik terug naar Nederland voor een tentamen, daarmee heb ik veel mazzel gehad.

'Vanwege Chinees Nieuwjaar (25 januari, red.) is januari een vakantietijd. Volgens de traditie komt de hele familie op die dagen samen, een beetje zoals Kerstmis hier. Dit jaar doet niemand dat. Mijn ouders konden zelfs niet op bezoek gaan bij mijn grootouders, die ook in Wuhan wonen.

Toen ik hoorde dat mijn stad was afgesloten, heb ik gehuild. De impact is groot, maar iedereen begrijpt het. Wuhan is een heel grote stad, met meer dan tien miljoen inwoners. Elk klein probleem, vermenigvuldigd met een grote populatie, wordt al snel een groot probleem. Ik videochat dagelijks met mijn ouders, ze maken het goed.'

'Scherper op Engels docenten'

De universiteitsraad wil dat het niveau van het Engels van docenten beter wordt gecontroleerd. Dat gebeurt nu voornamelijk door studentevaluaties die ingevuld worden na het volgen van het vak. Die evaluaties zijn nogal twijfelachtig.

De studentevaluaties zijn ieder geval verre van een objectief instrument om het taalniveau van docenten te meten, aldus de raad. Naast de eva-

luaties zou het actieve Engels van docenten getoetst moeten worden. Ook kan een deel van het sollicitatiegesprek mogelijk in het Engels.

Marishka Neekilappillai van promovendipartij PhDoc is kritisch op de studentevaluaties. 'Ook omdat uit onderzoek van het Radboud Universiteit blijkt dat een docent die Engels spreekt met een accent minder goed wordt beoordeeld. Dat geldt vooral voor docenten met een Duits ac-

cent. Vooroordelen werken door in beoordelingen.'

De raad wil verder het belang benadrukken van de mogelijkheid voor niet-native speakers om hun taalvaardigheid in een veilige omgeving te verbeteren. 'Docenten zijn terughoudend in het toegeven van hun tekortkomingen hierin.'

Volgens Veronique De Gucht van personeelspartij FNV Overheid wordt er al bij sollicitaties veel aan-

dacht besteed aan Engelse taalvaardigheid. 'Bij het behalen van mijn Basiskwalificatie Onderwijs (BKO) heb ik al een taaltoets moeten doen. Dat was gedeeltelijk schriftelijk, maar een deel was ook mondeling. Ik moest ter plekke in het Engels uitleggen wat mijn area of expertise was.'

Maar lang niet alle docenten hebben een BKO. De raad zou willen dat deze groep ook op hun Engels getoetst wordt. VB

Waar is de inspraak? ‘Eindelijk is het archief veilig’

Gebrek aan medezeggenschap Campus Den Haag

De faculteitsraad van Governance and Global Affairs in Den Haag gaat kijken naar mogelijkheden voor medezeggenschap over Campus Den Haag. De raad maakt zich zorgen over het gebrek aan inspraak van medewerkers en studenten.

DOOR SUSAN WICHGERS Campus Den Haag is een soort eilandje binnen de universiteit: het is geen faculteit, maar een verzameling gebouwen waar opleidingen van onder andere geesteswetenschappen, sociale wetenschappen en FGGA worden

ondergebracht. Om die reden is er geen faculteitsraad of andere vorm van medezeggenschap.

De faculteitsraad van FGGA maakt zich zorgen over dat gebrek, bleek maandag, en wil kijken naar juridische mogelijkheden zodat medewerkers en studenten toch inspraak krijgen. Aanleiding daarvoor was dat de Rotterdamse universiteit in december niet instemde met de vernieuwde samenwerkingsplannen met Delft en Leiden.

‘We hebben opgemerkt dat de universiteitsraad van Erasmus niet heeft ingestemd met de plannen vanwege het ontbreken van de medezeggenschap’, aldus Job Kemperman van de studentgeleding. ‘Een

beetje daarop volgend zijn wij ook bezig met hoe er invulling wordt gegeven aan de inspraak binnen de Campus Den Haag.’

De raad wil nu juridisch advies inwinnen voor mogelijkheden om medezeggenschap te organiseren, en heeft al een bedrijf gevonden dat ze daarin kan adviseren.

Decaan Erwin Muller, zelf een van de bestuurders van Campus Den Haag, zei de faculteitsraad daarin te willen ondersteunen: ‘Ik worstel daar zelf ook mee als bestuurder: hoe je dat organiseert en niet tegelijkertijd gaat concurreren met bestaande medezeggenschap, want dat is het ingewikkelde. Het is een belangrijk punt. Ik denk graag mee.’

Het paleoantropologische archief dat door professor Jan Slikkerveer werd gered uit de vuilnisbak, is donderdag overgedragen aan Naturalis.

In 1893 vond de Nederlandse antropoloog Eugène Dubois een schedelkapje in Java. Het bleek te gaan om de resten van een uitgestorven mensensoort; de *Pithecanthropus*. De vondst van deze Javamens was een doorbraak in de paleoantropologie, de wetenschap die uitgestorven mensachtigen bestudeert.

De vondst inspireerde in de jaren twintig van de vorige eeuw de Münchense hoogleraar Rudolf Martin tot het schrijven van een klassiek handboek over het vakgebied. Hij verzamelde een grote hoeveelheid artikelen, manuscripten en foto's: het oudste en beroemdste paleoantropologische archief ter wereld.

De geschiedenis van dit archief lijkt op het plot van een avonturenroman. Het werd eerst gered uit de handen van de nazi's en op karren naar Nederland vervoerd, en vormde later de basis voor het Instituut voor Antropobiologie van de Universiteit van Utrecht. Dat werd echter opgedoekt. De collectie zou in de klinko zijn verdwenen als hoogleraar etnobotanische kennissystemen Jan Slikkerveer (1941) niet met een bestelbus de 420 dozen met daarin 43.000 historische documenten en een kleine bibliotheek had opgehaald, vertelde hij in september in *Mare*.

Na de nodige omzwervingen kwam het archief terecht naast het kantoor van Slikkerveer in het Van Steenisgebouw. Maar Slikkerveer heeft niet het eeuwige leven en de collectie zou weer op drift kunnen raken.

Samen met de roemruchte Brits-Keniaanse antropoloog Richard Leakey (1944) besloot hij een nieuwe plek te vinden voor het archief. Dat is nu gelukt. Museum

Naturalis neemt de collectie over. Afgelopen donderdag werd het archief symbolisch overgedragen. De stukken staan namelijk nog op het Van Steenis en moeten nog worden verhuisd.

‘Ik ben hier echt erg opgetogen over’, zegt Leakey in Naturalis. ‘Dit is een permanente oplossing.’

‘Het is het laatste hoofdstuk in een detectiveverhaal’, aldus Slikkerveer. ‘Het archief is nu echt veilig.’

Leakey: ‘Naturalis is een museum, en musea zijn gespecialiseerd in het bewaren van collecties. Dat is een universiteit niet. Daar kan de financiële prioriteitstelling zomaar negatief uitvallen voor een archief. Een groot deel van het budget en de kennis van Naturalis is gericht op het conserveren en digitaliseren van collecties. En het is echt een prioriteit dat de stukken gedigitaliseerd worden. Zodat wetenschappers in de hele wereld van achter hun computer toegang tot de collectie krijgen. Dat digitaliseren is zo belangrijk. Uiteindelijk gaat het namelijk niet om de papieren zelf maar vooral om de woorden op die papieren.’

Het museum heeft ook een deel van de fossielen die Eugène Dubois in Indonesië verzamelde in bezit, waaronder het schedelkapje van *Pithecanthropus*, dat een ereplaats heeft. Dit archief hoort echt bij die verzameling. ‘Ik heb een kleine rol gespeeld in het opwekken van enthousiasme voor de verhuizing’, zegt Leakey.

Slikkerveer: ‘Nou, het was echt Richard die het pad gebaad heeft. Hij wist bijvoorbeeld de interesse te wekken van Naturalisdirecteur Edwin van Huis. Die is komen kijken naar het archief en die was meteen erg enthousiast.’

Leakey: ‘Ik heb er nauwelijks iets mee te maken gehad. Ik heb alleen Slikkerveer en zijn vrouw aangemoedigd en mijn connecties gebruikt om wat hulp te bieden.’ **VB**

Kunst voor kattenfans

Kattenmensen opgelet: vrijdag opent het Sieboldhuis de tentoonstelling ‘Neko, de kat in Japanse kunst’, en die staat volledig in het teken van jullie favoriete huisdier. Het toont de Japanse kattenliefde door de eeuwen heen, van antieke prenten tot Hello Kitty. Er is ook een groot kattenbed en een speurtocht. Deze prent van Ishikawa Toraji (1875-1964) heet ‘Verveeld’ (1934). Foto Collectie Nihon no hanga, Amsterdam.

Meldingen van seksuele intimidatie verdubbeld

Het aantal meldingen van seksuele intimidatie op universiteiten is in twee jaar tijd bijna verdubbeld.

Dat blijkt uit de meest recente cijfers die actualiteitenprogramma *EenVandaag* heeft opgevraagd. In 2018 werden op alle universiteiten samen zeker 101 incidenten gemeld rond seksuele intimidatie. In 2016 waren dit er nog 52, terwijl dit een jaar later was opgelopen tot 72. De meeste meldingen zijn gedaan op de Universiteit van Amsterdam (22).

De meldingen variëren van seksueel getinte opmerkingen tot aanranding. Het merendeel van de meldingen, 60 procent, wordt gedaan door studenten.

Lidwien Poorthuis van het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren denkt dat de aandacht voor MeToo een belangrijke rol speelt in het toegenomen aantal meldingen. ‘Het is enerzijds wrang dat het aan-

tal meldingen toeneemt, maar het is ook een goed teken dat mensen meer de vrijheid voelen om seksuele intimidatie aan te kaarten.’

Echter blijkt uit onderzoek van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) dat universiteiten en hogescholen slecht toegankelijk zijn voor studenten en medewerkers als het gaat om melding maken van ongewenst gedrag.

Daartoe heeft de LSVb de websites van 54 universiteiten en hogescholen bekeken. Zo is op sommige sites überhaupt geen persoon te vinden (15 hogescholen en 3 universiteiten) bij wie studenten en medewerkers terecht kunnen. Ook is op bijna de helft van de hogescholen en op 21 procent van de universiteiten maar één vertrouwenspersoon beschikbaar. Daar is het dus niet mogelijk om een keus te maken in geslacht of etnische achtergrond van een vertrouwenspersoon, terwijl een

keuzemogelijkheid de bereidheid vergroot om melding te maken, denkt de LSVb. De Universiteit Leiden doet het aardig; die heeft twee externe vertrouwenspersonen, een man en een vrouw.

Verder is onderzocht of de procedure duidelijk wordt uitgelegd als daadwerkelijk tot melding wordt overgegaan. Daaruit komt naar voren dat de informatie ‘minimaal’ is en ‘veel onduidelijkheid is over de vervolgstappen’. Dat is volgens de onderzoekers een probleem, omdat de drempel vaak al hoog ligt bij het melden van ongewenst gedrag. Volgens hen moeten de instellingen dus meer informatie geven over wat er gebeurt zodra melding is gemaakt.

Vorige week woensdag ging de Tweede Kamer nog met minister Van Engelshoven in debat over sociale veiligheid in het hoger onderwijs. De minister zei dat ze daar voorlopig niet in gaat investeren. **SVL**

Geen maatregelen nepverhuurders

Er komen geen landelijke maatregelen tegen ‘nepverhuurders’. Dat laat minister Van Veldhoven weten in antwoorden op Kamervragen.

Vorige maand stelden Tweede Kamerleden Sandra Beckerman en Frank Futselaar (allebei SP) schriftelijke vragen over nepverhuurders, naar aanleiding van een aantal Delftse studenten die waren opgelicht en het landelijke nieuws hadden gehaald. Het ging om zo'n elf studenten, die borg en huur betaalden voor woningen die helemaal niet bestaan.

De werkelijke aantallen liggen naar alle waarschijnlijkheid veel hoger. *Mare* schreef eerder vorig jaar over oplichting op de Leidse woningmarkt, en ook in andere steden is het een probleem. Op Facebook, Kamernet en andere platforms plaatsen de oplichters simpelweg een advertentie inclusief foto's en een adres, en laten de studenten die geïnteresseerd zijn vervolgens een nepcontract tekenen en een aanbetaling doen. In het slechtste geval ontdekken studenten pas bij aankomst dat de woning niet bestaat. Vooral internationale studenten zijn kwetsbaar voor deze vorm van misleiding.

De Kamerleden wilden van de minister weten of, en zo ja welke, maatregelen er getroffen gaan worden. Minister Milieu en Wonen Van Veldhoven antwoordde vorige week.

‘Rondom het voorkomen van oplichting en fraude zijn nog verbeteringen mogelijk door (nieuwe) studenten te wijzen op signalen hierover en ze in contact te brengen met betrouwbare partijen’, schrijft Van Veldhoven. ‘Tevens start ik in 2020 een nieuwe voorlichtingscampagne voor studenten.’

De overheid kan eigenlijk weinig beginnen tegen de nepverhuurders, blijkt uit de antwoorden. Van Veldhoven: ‘Strikt genomen is bij nepverhuurders geen sprake van verhuurders, maar van oplichters die feitelijk niet verhuren. Dat is een zaak voor de strafrechtketen en niet zozeer voor beleidsmaatregelen in het woningmarktdomein.’

Verder beschrijft de minister in de antwoorden vooral maatregelen om illegale verhuur (verhuren zonder vergunning) aan te pakken, maar blijft het wat betreft maatregelen tegen de oplichters, die online niet-bestaande woningen aanbieden, bij betere voorlichting. **SW**

Hoe een eigenwijze prof de

Dankzij Rob Schilperoort groeide een braakliggend weiland uit tot innovatief broeinstein

Luchtfoto van het Leidse Bio Science Park

Op 7 februari is het 35 jaar geleden dat de eerste paal werd geslagen van het Leiden Bio Science Park. In een reeks artikelen blikt *Mare* terug op de geschiedenis. In deel twee: de doorslaggevende rol van pionier en biochemicus Rob Schilperoort.

DOOR FRANK STEENKAMP Begin jaren tachtig lag Leiden er troosteloos bij. De industrie was weggekijnd, er was hoge werkloosheid en woningnood. De gemeente zat financieel aan de grond en stond onder curatele van het Rijk.

Na jaren ruzie tussen gemeente en universiteit lag de polder waar nu de bioscience floreert nog vrijwel braak. Universitaire nieuwbouwplannen waren gekortwiek door bezuinigingen. En omdat woningbouw dichtbij laboratoria niet was toegestaan, moest er een bufferzone met kantoren komen, was de gedachte.

Eén nieuw gebouwtje werd de kiem voor Leiden Bio Science Park:

het Academisch Bedrijven Centrum (ABC), bedoeld als broedplaats voor kleine innovatieve bedrijven uit de regio die werkruimte zochten onder de rook van de universiteit. Een experiment van gemeente en universiteit, dat ook steun kreeg van de provincie en het Rijk. Kosten: zo'n twee miljoen gulden. Het tekent de veranderende tijdgeest: de universiteit moest uit haar ivoren toren komen.

Maar dat het zou uitgroeien tot een van de grootste concentraties van biosciencebedrijven in Europa? Daar dacht niemand aan.

Kielekiele

Dat dat toch gebeurde, is voor een groot deel te danken aan één eigenwijze biochemicus: Rob Schilperoort (1938-2012). Eind jaren zestig deed hij als promovendus onderzoek naar een plantenziekte, kroongal: kleine gezwollen onderaan de stengel, waarvan men niet wist hoe die precies ontstonden. Er was een bacterie in het spel: *Agrobacterium tumefaciens*. Terwijl anderen keken naar de rol van hormonen, vermoedde de jonge

chemicus dat de bacterie zijn eigen DNA via wondjes in het DNA van de plant injecteerde – als een natuurlijke vorm van genetische manipulatie.

Hij werd door sommigen voor gek versleten, maar zijn experimenten waren succesvol. Jaren later erkende hij dat zijn bewijzen 'kielekiele' waren, aangezien de analyse van DNA nog in de kinderschoenen stond.

Toen Schilperoort in 1980 hoogleraar werd, was zijn onderzoek al wereldberoemd door twee *milestone papers* in het tijdschrift *Nature*. Steeds duidelijker werd dat die bacterie slimme DNA-trucs uithaalde, en het idee groeide dat dit toepasbaar was in de plantenveredeling.

Agrarische revolutie

Intussen begon de 'nieuwe biotechnologie' internationaal op te bloeien en groeide het geloof in een nieuwe industriële, medische en agrarische revolutie. Een Amerikaans bedrijf bracht het eerste door gemanipuleerde bacteriën geproduceerde medicijn op de markt. Ook Schilperoorts onderzoeksgroep bleef nieuwe

ontdekkingen doen die de genetische manipulatie van gewassen dichterbij brachten.

Tegelijkertijd smeedde de jonge prof coalities buiten zijn eigen vakgebied. Met succes, want toen de universiteit in 1982 moest bezuinigen, en Schilperoorts groep bij scheikunde in de knel dreigde te raken, kwamen die warme banden van pas en kon hij soepel overstappen naar biologie. In hetzelfde jaar zette een bizar voorval de onderzoeksgroep extra in de spotlights. De zogeheten verkenningscommissie biochemie had van alle onderzoeksgroepen geteld hoe vaak hun werk werd geciteerd in gezaghebbende tijdschriften: Amsterdam en Utrecht hadden de meeste impact, Leiden sloeg geen sterk figuur. Totdat een wakkere Leidse lezer een foutje ontdekte: de belangrijkste artikelen van Schilperoort c.s. stonden op naam van *Leyden University*, terwijl het rapport alleen 'Leiden' had meegedeld. Na die correctie bleek Leiden de top van de vaderlandse biochemie. Geen bestuurder die hierop nog durfde te bezuinigen.

In 1982 begon er een nog grotere coalitie: Biotechnologie Delft-Leiden (BDL). Delft kon helpen bij verbreding van het werkterrein naar gisten en schimmels, en bij de opschaling van reageerbuis naar industriële productie. BDL kreeg tientallen miljoenen uit innovatiepotjes van de regering.

Bij dat overheidsbeleid speelde Schilperoort zelf een sleutelrol. Toen in 1981 het startsein gegeven werd voor het Innovatiegerichte Onderzoeksprogramma Biotechnologie, was hij voorzitter van de landelijke commissie die prioriteiten mocht stellen en subsidies verdelen. Hij vertegenwoordigde daarbij de eerste jaren zelf de planten- en landbouwhoek, want Wageningen stond nog aarzelend tegenover de nieuwe ontwikkelingen.

De Amerikanen komen

Naast onderzoek, coalitievorming en innovatiebeleid was er nog een vierde front waarop Schilperoort voortrekker wilde zijn - de commerciële toepassing van biotechnologie. In 1982

biotech naar Leiden bracht

Leiden Bio Science Park, in 2012. Foto Siebe Swart/Hollandse Hoogte

Biochemicus Rob Schilperoort ontdekte een truc om planten genetisch aan te passen. Foto UBL

wikkelde, en Molecular Genetics, dat werkte aan landbouwgewassen.

De timing was perfect. Het kabinet wilde meer innovatieve bedrijven en bood flinke financiële steun. Gemeente en universiteit hadden net de strijdbijl begraven en wisten elkaar eindelijk te vinden met de start van het Academisch Bedrijven Centrum.

Schilperoort kon het gemeentebestuur ervan overtuigen dat de komst van de Amerikanen een unieke kans was. Op de dag dat de eerste paal van het ABC werd geslagen (de 410e dies van de universiteit) kon wethouder Josje Fase officieel melden dat hier een heus *Bio Science Park* zou komen. Er verscheen een toekomstschets van een park dat tot op Oegstgeests gebied doorliep. Pas de avond tevoren was een gemeenteraadcommissie met deze visie akkoord gegaan – in een besloten vergadering.

Van een verzamelgebouwtje naar een gespecialiseerd sciencepark: dat was nogal een sprong. Opeens bleek de gemeente veel meer te durven dan voorheen. Het standpunt dat in deze polder vooral veel woningen moesten komen, was losgelaten. Leiden was aangestoken door het biotech-virus en de gemeente zou er voorlopig niet meer van genezen.

Smalle basis

Bij het slaan van de eerste paal werd ook feestelijk gemeld dat het Academisch Bedrijven Centrum bij de opening in 1986 al compleet vol zou zitten. Een jaar later volgden plannen voor een tweede verzamelgebouw, en zelfs een derde. De vaart zat erin.

Toch bleef de basis voor het Bio Science Park de eerste jaren smal. Om de bio-beloftes waar te maken, trok de gemeente, met steun van rijksinstanties, vooral hard aan de werving van buitenlandse bedrijven. De impact van lokale startups en spin-offs bleef beperkt: ook na tien jaar zorgden ze maar voor een kwart van de paar honderd banen. Gezien alle investeringen en verwachtingen was dat niet veel.

Dat het eerste ABC toch direct vol

zat, kwam vooral doordat de Amerikaanse bedrijven Centocor en Molecular Genetics er tijdelijk onderdak vonden in afwachting van de eigen nieuwbouw. Dit patroon zou zich herhalen. Een flink deel van de nieuwe biotechbanen bleef zo afhankelijk van beslissingen in verre hoofdkantoren. In de jaren daarna bleek hoe kwetsbaar dat was: in 1990 mocht Centocor in Leiden sterk uitbreiden, omdat het Amerikaanse moederbedrijf haar enige medicijn op de markt dacht te gaan brengen. Maar in '92 en '93 gebeurde het omgekeerde en verdween bijna de helft van 450 Centocor-banen.

Verprutst

Hoewel Schilperoort als aanjager succesvol was, liep het met zijn eigen commerciële plannen minder goed af. Toen in 1985 de registratie van de octrooien rond was, popelde hij om een researchbedrijf te beginnen. Greengene moest het heten. Al snel kwamen er zakenpartners in beeld: Gist-Brocades uit Delft, toen het grootste biotechbedrijf van Nederland, enkele grote tuindersbedrijven, én de Rabobank als financier. Maar het overleg met de universiteit, bijvoorbeeld over de scheidslijn tussen academisch en commercieel onderzoek, verliep moeizaam. Schilperoort voelde zich zodanig tegen-gewerkt, dat hij ging onderhandelen met de Landbouwhogeschool in Wageningen.

In november 1987 leek de deal bijna rond. 'Hoogleraar in zaken' schreef een krant. 'Leiden verliest grote troef', meldde een andere. De universiteit reageerde kwaad, en wees erop dat ze voorlopig nog mede-eigenaar was van enkele octrooien. De hoogleraar antwoordde dat zijn groep ook na vertrek nog wel met Leiden zou samenwerken.

Hij had echter zijn hand overspeeld. Bij een aantal Wageningse collega's was hij minder welkom dan gedacht. Ze herinnerden zich hoe hun Leidse collega hen eerder de les had gelezen over hun gebrek aan

kennis van nieuwe ontwikkelingen. Waarom dan nu samenwerken? En dus moest Greengene zich toch weer op Leiden richten. Toen kort daarop Gist-Brocades en de tuinbouwers het oneens werden over de koers van het bedrijf, was het over voor Greengene. In gesprek met *NRC Handelsblad* zei Schilperoort verdrietig: 'Ik ben geen zakenman, maar een pure wetenschapper. Ik moet constateren dat het verprutst is.'

De patenten gingen over naar Mogen, de verzelfstandigde Nederlandse vestiging van Molecular Genetics. Maar ook dit bedrijf zou de commerciële dromen van de *founding father* niet waarmaken. De maatschappelijke weerstand tegen genetisch gemanipuleerde gewassen groeide; actiegroepen als de Ziedende Bintjes vernielden proefvelden. Toen ook Europese regelgeving de basis voor 'gengewassen' versmalde, verdween Mogen in 2001 na twee overnames uit Nederland. Weg waren nu ook de rechten op een paar belangrijke octrooien. 'Er is hier een erfenis verkwanseld', treurde de hoogleraar in *de Volkskrant*. 'De mijne natuurlijk.'

Het Leidse onderzoek aan genetische modificatie met behulp van die ene bacterie gaat nog steeds door (zie kader). Maar de bedrijvigheid op het Bio Science Park werd steeds meer afhankelijk van andere ontwikkelingen – vooral in de medische richting.

De rol van Rob Schilperoort als wegbereider was vanaf 1990 vrijwel uitgespeeld. Ook zonder hem zou Nederland waarschijnlijk wel sterke bioscience-clusters gekregen hebben. Maar dat Leiden zo'n belangrijk aandeel kreeg, is niet los te zien van zijn voortvarende aanpak.

Zelf zei hij in interviews dat een pionier creatief en eigenwijs moet zijn, en zich zo min mogelijk moet aantrekken van regels en bureaucratie. Aan die eisen voldeed hij met glans. Zijn charisma en overtuigingskracht hebben collega's en bestuurders in beweging gebracht. Maar zijn *Sturm und Drang* heeft ook remmende krachten opgevoerd.

Een hele carrière besteden aan één bacterie: fantastisch

Nadat de eerste zaadjes voor Leiden Bio Science Park waren geplant door de pioniers van de moleculaire plantkunde, is de commerciële toepassing van deze 'groene biotechnologie' langzaam in het slop geraakt. Er kán veel, maar er mag in Europa maar weinig, zegt Paul Hooykaas, de opvolger van Rob Schilperoort.

'In de jaren tachtig was het nog hanna: alles leek te kunnen. Maar dat is compleet veranderd. De EU heeft nu, vergeleken met de rest van de wereld, een heel strikte richtlijn voor proeven met genetisch gemanipuleerde planten. Helaas mogen we alleen laboratoriumonderzoek doen. Stappen naar toepassing mogen niet.'

Volgens Hooykaas gaan de ontwikkelingen elders nu heel hard. De nieuwe, verbeterde plantenrassen komen er volgens hem toch wel. 'Maar die worden dus in China of de VS ontwikkeld – of in Groot-Brittannië, na de Brexit. De vraag wordt dan of wij die gewassen straks mogen importeren. Ik zie het nog gebeuren dat wij licenties moeten gaan betalen voor hun plantenrassen – terwijl we in Europa op dit terrein juist een wetenschappelijke voorsprong hebben gehad.'

Hooykaas is de opvolger van Rob Schilperoort. 'Toen hij vanaf 1981 actief werd in het landelijke beleid, was ik zijn adjutant die het onderzoek draaiend hield. 'Ik deed mijn promotie-onderzoek aan de genetica van *Agrobacterium*. Dat droeg bij aan het zogeheten binaire vectorsysteem, waarmee de eerste gemanipuleerde soja mogelijk werd.'

De truc met de slimme bacterie bleek ook toepasbaar op gisten en schimmels. 'Unilever nam een patent op deze vondst. Hij wordt nu bijvoorbeeld toegepast bij bestrijding van schimmelziektes.' En samen met onderzoekers van het Leids Universitair Medisch Centrum werd in 2016 ontdekt dat één enzym een sleutelrol speelt als *Agrobacterium* zijn eigen erfelijke code wil invoegen in die van een plant. 'Dat was een doorbraak. Nu we dat enzym (polymerase theta) kennen, biedt dat kansen om heel gericht eigenschappen van planten te editen – zonder dat er vreemd DNA in de cel komt.'

Sinds vier jaar is hij met pensioen, maar nog steeds is hij wekelijks in het lab te vinden. 'Het lijkt gek dat iemand zijn hele carrière aan één bacterie besteedt, maar dit onderzoek is echt fantastisch om steeds beter te begrijpen hoe die bacterie de eigenschappen van planten manipuleert. Ons onderzoek biedt steeds scherper zicht op toepassingen die wereldwijd voor de landbouw grote betekenis kunnen krijgen.'

Dit is het tweede deel van een serie over de geschiedenis van het Leiden Bio Science Park. De research voor dit artikel is mogelijk gemaakt door het Leids Media Fonds. Het is gebaseerd op uitvoerig archiefonderzoek in dagbladen en bestuurlijke archieven, interviews met een tiental (oud-)hoogleraren, bestuurders en andere betrokkenen en op publicaties over de geschiedenis van de Nederlandse biotechnologie. Het is mede geïnspireerd door gesprekken met de Leidse historicus Cor Smit die later dit jaar een boekje over 35 jaar Bio Science Park zal publiceren.

Achtergrond

'Geheimhouding is strijdig met de wet'

> Vervolg van de voorpagina

De neiging om punten in het geheim te bespreken gaat in tegen de Wet op het hoger onderwijs (WHW). 'Democratie achter gesloten deuren', noemt WHW-specialist Peter Kwikkers dat. Volgens hem is geheimhouding 'een mores die strijdig is met de strekking van de WHW. De wet is ook expliciet in artikel 9.32, derde lid.' In dat artikel staat dat de (universiteits) raad 'naar vermogen openheid, openbaarheid en onderling overleg' bevordert in de universiteit.

Kwikkers: 'Dat geldt zeker voor overlegvergaderingen met het college van bestuur of de raad van toezicht, maar ook voor zogenaamd interne vergaderingen waarin raadsstandpunten worden voorbereid, want die mogen natuurlijk niet worden gebruikt om openheidsverplichtingen te ontduiken. Het is bizar om te denken dat die taak – eigenlijk een opdracht van de wetgever – om openheid en openbaarheid te bevorderen niet zou gelden voor de universiteitsraad zelf. Een faculteitsraad heeft natuurlijk niet diezelfde taak, maar valt rechtstreeks onder de strekking van de WHW. Vertrouwelijkheid – ook

van stukken – is een uitzondering die steeds moet zijn gemotiveerd. Die vertrouwelijkheid kan langer duren indien en zolang een persoonlijk belang onevenredig zou worden geschaad. Het kan ook als objectief het belang van de universiteit onevenredig wordt geschaad, maar dat is een nog hogere uitzondering en hooguit tijdelijk.'

Lisa Westerveld, GroenLinks-woordvoerder hoger onderwijs in de Tweede Kamer kijkt ervan op dat geheimhouding voorkomt in Leiden.

'Ik heb zelf twee jaar in de studentenraad in Nijmegen gezeten', zegt Westerveld. 'In die tijd kwam het eigenlijk niet voor dat een onderwerp achter gesloten deuren werd behandeld. Het is immers juist de bedoeling om zoveel mogelijk in de openbaarheid te doen. Dat maakt het ook voor de academische gemeenschap duidelijk waarom bepaalde besluiten worden genomen. Studenten en medewerkers moeten de discussie kunnen volgen. En voor de pers is het ook relevant, er moet controle zijn op wat er gebeurt op de universiteit. Elke keer moet je als raadslid de vraag stellen: waarom moet dit in het geheim?' VB

De faculteitsraden vergaderen vaak achter gesloten deuren

Hoe functioneert de medezeggenschap één niveau lager? De faculteitsraden blijken flink van elkaar te verschillen

Bij **Geneeskunde** is geen publiek welkom, vanwege 'de bedrijfgevoelige informatie van het Leids Universitair Medisch Centrum'.

De faculteit **Wiskunde en Natuurwetenschappen** heeft een raad, maar veel lopende zaken spelen vooral op instituutniveau. Onderwijskwesties komen dan ook maar zelden aan bod. De raad is meer een overlegorgaan. Soms werkt dat goed en vraagt het bestuur input van de raad die wordt verwerkt in een plan. De afgelopen jaren had dat soms tot gevolg dat bestuurders verzoeken van de raad eenvoudigweg leken te negeren, en zelfs dan volgde er geen heftig debat.

Bij **Rechtsgeleerdheid** zijn de debatten niet heftig, wel talrijk. Het bestuur bespreekt vrijwel alle beleidstukken met de raad en gaat uitgebreid in op vragen over roken, onduidelijke afvalbakken en koffiebekers. De feedback heeft duidelijk invloed op het beleid. Studenten en medewerkers zijn goed geïnformeerd en er heerst soms een haast vrolijke sfeer. Kanttekening: het komt ook bij Rechten voor dat punten

achter gesloten deuren worden besproken. Bijvoorbeeld over de herinrichting van het Kamerlingh Onnes Gebouw en over het Leiden Law Park. (zie kader over geheimhouding)

Ook bij **Geesteswetenschappen** is de sfeer gemoedelijk. Het bestuur luistert goed naar de raad en neemt de tijd voor een reactie. Wat opvalt, is dat het vrijwel altijd dezelfde personen kritisch zijn. Sommige studenten komen alleen tot leven bij een stemronde. Het grootste deel van de vergadering is openbaar, maar soms worden gedeelten vertrouwelijk besproken. Doorgaans is dit vooraf op de agenda vermeld, hoewel vorige week een onderwerp na opening van de vergadering ineens vertrouwelijk werd gemaakt omdat de inhoud 'zou kunnen leiden naar personen'. Wel wordt op de agenda altijd vermeld wat het onderwerp van dat vertrouwelijke deel is.

Sociale Wetenschappen is een grote faculteit met strakke protocollen. Dat kwam de sfeer niet altijd ten goede. Een paar jaar geleden liepen pogingen van de personeelsgeleding om in de vergadering een punt te wijzigen zelfs bijna uit op ruzie. De gemoedelijkheid zijn de laatste tijd echter bedwaard. De faculteit had dan ook nogal wat te verduren, met misstanden bij pedago-

giek en psychologie die de landelijke media haalden. De eerste affaire werd voornamelijk achter gesloten deuren behandeld. Het huidige bestuur lijkt voor openheid te kiezen, en vragen over de kwestie-Colzato, de psycholoog die van grootschalige fraude is beschuldigd, werden in het openbaar beantwoord.

Archeologie is de kleinste faculteit. Met zo'n klein clubje kent iedereen elkaar, dus de sfeer is vrij open. Toch kiest het bestuur regelmatig voor een besloten gedeelte, tot nu toe in bijna elke vergadering van dit collegejaar.

De **Faculteit Governance en Global Affairs** in Den Haag is wat betreft beslotenheid echt een zorgenkind. Ook daar is bijna elke vergadering een vertrouwelijk gedeelte. Meestal maakt het bestuur niet bekend wat daar besproken wordt. In het openbare gedeelte zijn de raadsleden vooral procedureel bezig en weinig inhoudelijk. FGA-decaan Erwin Muller stelt in een reactie dat het altijd 'om personen of om veiligheidskwesties' gaat als er iets vertrouwelijks op de agenda staat. 'Als het openbaar besproken kan worden, doen we dat altijd. Ik wil zo min mogelijk vertrouwelijk doen. Soms is het ook de faculteitsraad die iets vertrouwelijk wil behandelen.' VB/BB/AK/SVL/SW

PROGRAMMA Studium Generale Leiden en Den Haag

www.universiteitleiden.nl/studium-generale

Studium Generale organiseert brede activiteiten voor studenten, medewerkers, alumni en andere geïnteresseerden die graag over de grenzen van hun vakgebied heen kijken. Mits niet anders vermeld geldt: **TOEGANG IS GRATIS! GEEN AANMELDING NODIG. IEDEREEN IS WELKOM! (Kom wel op tijd, want vol = vol!)**

Voor een uitgebreid programma of wanneer u onze tweewekelijkse nieuwsbrief wilt ontvangen, zie: www.universiteitleiden.nl/studium-generale
Voor een papieren programmaboekje mail uw postadres naar studiumgenerale@sea.leidenuniv.nl

SERIE: BERLIOZ & LISZT HOORCOLLEGES OVER TWEE MUZIKALE MAVERICKS UIT DE 19DE EEUW

Deze serie is georganiseerd ism Home Academy

Tijd en Plaats
19.30 - 22.00 uur
Zaal 019, Lipsius,
Cleveringplaats 1, Leiden

DJ|4|02

Hector Berlioz (avond 1)

DJ|11|02

Hector Berlioz (avond 2)

DJ|18|02

Franz Liszt (avond 1)

DJ|25|02

Franz Liszt (avond 2)

SERIE: YOUNG ACADEMY LEIDEN WETENSCHAPPERS DIE DE TOEKOMST VORMEN

Tijd en Plaats
19.30-21.00 uur
Zaal 019, Lipsius,
Cleveringplaats 1, Leiden

WO|12|02

Wat heb je als kiezer aan politieke peilingen?

WO|18|03

Brexit, "Global Britain" en internationaal recht

SERIE: HUTSPOT

DO|6|02

'Camus – hartstochtelijk leven zonder hoop'

Tijd en Plaats
19.30-21.00 uur
Zaal 019, Lipsius,
Cleveringplaats 1, Leiden

SERIE: LIVING TOGETHER WHO WE ARE, WHO WE KNOW, AND WHO WE SEEM TO BE

MA|10|02

Uitgeblust

Tijd en Plaats
19.30-21.00 uur
Klein Auditorium,
Academiegebouw
Rapenburg 73, Leiden

WO|19|02

Autisme op de werkplek

Tijd en Plaats
19.30-21.00 uur
Zaal 019, Lipsius,
Cleveringplaats 1, Leiden

SERIE: DE HEMEL VERBEELD KOSMOS: KUNST & KENNIS

Deze serie is georganiseerd ism Rijksmuseum Boerhaave

Tijd en Plaats
18.30 inloop
19.00-21.00 uur
Rijksmuseum Boerhaave

Lange St. Agnietenstraat 10
2312 WC Leiden
Aanmelden via:
<https://rijksmuseumboerhaave.nl/>

DO|13|02

Robots, Aliens & Popcorn – De hemel op het witte doek

NA DE PAUZE
Kosmos: Kunst & Kennis

DO|20|02

Horizonnen - Over het leven en werk van astronoom Jan Hendrik Oort

NA DE PAUZE
Mapping the sky with Einstein's invisible waves

DO|27|02

"...in onze tijd aan de hemel ontdekte verschijnselen" - Een nieuwe kijk op het zwerk in Galileo's Dialogo'

NA DE PAUZE
'Een tweede aarde in het vizier' - Hoe leg je een exoplaneet op de gevoelige plaat?

DO|5|03

De kraamkamer van het universum - Het ontstaan van sterrenstelsels in beeld gebracht

NA DE PAUZE
Leven onder de koperen ploet - Een prehistorische kijk op de kosmos

SERIE: GLOBAL CHALLENGES

Time and Venue
7:00 pm-8:30 pm
Auditorium, Leiden University College,
Anna van Buerenplein 301, The Hague
Voertaal Engels/in English

WED|26|02

India, land of the future

WED|11|03

Digital Nationalism and the Hong Kong Protests: What Digital China Can Teach Us about the Future of Popular Nationalism

SERIE: VAN SAHEL TOT GOBI OUDE VERHALEN VOOR EEN NIEUW PUBLIEK

Deze serie is georganiseerd ism LUCIS

Tijd en Plaats
19.30 - 21.00 uur
Zaal 019, Lipsius,
Cleveringplaats 1, Leiden

DJ|3|03

De muur van de oude vrouw: hoe middeleeuwse Egyptenaren faraonische overblijfselen een betekenis gaven

DJ|10|03

Salomon, still going strong

DJ|17|03

Van helden en koningen: het Perzische Shahnama

DJ|24|03

Het Çanakkale epos: bouwsteen voor Turks nationalisme in televisiedrama.

DJ|31|03

"Mens ga jij toch gewoon aan het spinnewiel zitten!"

Slangengif zonder de gifslang

Uit stamcellen opgekweekte klieren kunnen melken overbodig maken

Utrechtse wetenschappers maakten met behulp van Leidse biologen levende bolletjes van slangengifkliercellen. Die produceren ook echt slangengif, en dat zou de productie van antigif voor slangenbeten weleens een stuk goedkoper kunnen maken.

DOOR BART BRAUN Eigenlijk hebben we nauwelijks een idee hoeveel mensen er elk jaar door een gifslang worden gebeten. De wereldgezondheidsorganisatie WHO schat dat er jaarlijks tussen de tachtigduizend en honderdveertigduizend doden vallen door slangenbeten. Het aantal mensen dat blijvend invalide blijft na een beet zou nog eens drie of vier keer zo hoog moeten zijn, maar omdat dit ziektebeeld bij uitsteking de allerarmste en ver van de steden wonende mensen treft, zijn de cijfers verre van nauwkeurig.

Wellicht mede omdat het zo'n armeluisprobleem is, is de behandeling voor slangenbeten nauwelijks veranderd sinds Louis Pasteurs collega Albert Camette in 1894 het eerste antigif produceerde. Je neemt een groot beest, zoals een schaap of een paard, en dat stel je bloot aan een klein beetje van het gif. Dan gaat het niet dood, maar produceert het wel antilichaampjes tegen dat gif. Die antilichaampjes geef je aan een menselijk slachtoffer, en daar neutraliseren ze het slangengif.

Om slangenantigif te maken, heb je dus slangengif nodig, dat je uit de slang haalt door hem te 'melken'. Je laat hem in een met folie overtrokken bekertje bijten, en als alles goed gaat stroomt er dan gif uit de gifklieren door de giftanden terecht in de slangemelker. Daarnaast zijn er nog een paar tekortkomingen: veel slangen produceren nog geen grammetje gif per keer, bijvoorbeeld. Als je om die reden een boerderij met honderden dodelijk giftige slangen hebt, vinden de burens dat geen fijn idee, en omdat het gif uit de mond van een levend beest komt, is het niet steriel. 'Het melken is trouwens ook niet zo leuk voor de slang zelf', merkt onderzoeksana-

Los van alle risico's is melken 'ook niet zo leuk voor de slang zelf'.

list Merijn de Bakker op.

De Bakker is een van de auteurs van een publicatie in *Cell* die wel eens goed nieuws zou kunnen zijn voor zowel de gemolken slangen als voor mensen die door slangen worden gebeten. Hoofdauteurs zijn geneticus Hans Clevers en zijn mede-onderzoekers van het Utrechtse Hubrecht-Instituut voor ontwikkelingsbiologie en stamcelonderzoek, maar Leidse biologen werkten mee.

Clevers en zijn lab speelden een grote rol in de ontwikkeling van zogeheten organoids: uit stamcellen opgekweekte piepkleine quasi-orgaantjes. Een stamcel is een cel die zich kan ontwikkelen tot allerlei verschillende soorten cellen, en als je daar de juiste stoffjes bij gooit, ontwikkelen die zich tot bijvoorbeeld de mini-darmpjes van Clevers, of de mini-nieren waar het Leids Universitair Medisch Centrum onderzoek naar doet. Opgekweekte donororganen zitten er voorlopig nog niet in, maar met die organoids zou je bijvoorbeeld wel medicijnen kunnen testen of nierdialyses kunnen doen.

Je zou ook een slangengifklier-organoid kunnen maken. In theorie, althans. Niet dat iemand ooit iets met reptielencellen heeft geprobeerd. En als het al lukt, maken ze vast geen gif, of juist zoveel dat ze zichzelf kapot maken.

Je zou wel vol moeten zitten met jeugdige enthousiasme om het

überhaupt te proberen.

Drie promovendi van Clevers hebben het toch geprobeerd, vertelt De Bakkers collega, hoogleraar ontwikkelingsbiologie Mike Richardson. 'Ze hadden een optreden van televisiebioloog Freek Vonk gezien, en kwamen op het idee. Hans zei: "Go for it." Dus kwamen ze bij ons voor advies. Hoe kom je aan slangengifkliercellen?'

Nou? 'Ons advies was: kweek ze op uit het gif. Er komen altijd wel een paar cellen mee, net zoals bij menselijk speeksel. Alleen, net zoals speekselklieren zijn ook slangengifklieren niet helemaal steriel. Dat is een probleem, als je cellen wil gaan kweken.'

Met behulp van oproepen op internetfora voor slangenliefhebbers werden bevruchte slangen-eieren verzameld. Het voordeel van zo'n embryo is dat het steriel is in het ei. Nadeel: ze zijn klein – afhankelijk van de soort is een babyslang ongeveer even groot als een regenworm. En daar moet je dan de gifklier uit zien te peuten. 'Like trying to dissect the balls off a mosquito', zo omschrijft Richardson het. 'Maar het lukte, gelukkig. Bijna niemand weet hoe dit moet. Er zijn maar een handjevol andere groepen op de wereld die met slangenembryo's werken.'

De Bakker: 'Bijkomend voordeel van embryo's is dat er naar verwachting veel meer stamcellen in de gifklieren zitten, omdat die

klieren nog moeten groeien.'

Uit de ongeboren kliertjes wist het Utrechtse team een verzameling *organoids* op te kweken. Vanzelf ging het niet: de standaard-temperatuur van 37 graden bleek voor slangencellen veel te hoog, bijvoorbeeld. Maar ze zijn er, en ze doen het nog ook, hielp De Bakker aantonen. 'Het zijn echt verschillende cellen die verschillende dingen doen, vergelijkbaar met echte klieren.'

En ze maken ook echt gif, in een samenstelling die echt lijkt op wat echte slangen doen. Slangengif is namelijk niet één gif, maar een uitgekende cocktail des doods van zo'n tweehonderd verschillende giftige eiwitten. 'Alsof je tegelijkertijd een overdosis pijnstillers, cyaankali en arsenicum geeft. Zo voorkomt de slang dat prooien gemakkelijk resistent kunnen worden', legt Richardson uit.

Dat is dus ook de reden dat er nu allemaal biochemisch kunstenvliegwerk met de slangenklieren wordt gedaan, in plaats van immuunsysteem-organoids te bouwen die antigif kunnen produceren. Richardson: 'Die zouden dan één antilichaampje produceren, tegen één stukje van één eiwit uit het gif. Je hebt juist honderden verschillende soorten antilichaampjes nodig, anders werkt het niet.'

Daar zijn wel top-biologische oplossingen voor te verzinnen. Freek Vonk, die bij Richardson afgestudeerd en gepromoveerd is, is daar tussen het televisiemaken door ook bij betrokken. Alleen: ze zijn allemaal nog niet zo ver gevorderd als de Utrechtse minikliertjes.

'Een biologische ontdekking die financiële mogelijkheden zou kunnen bieden', zo omschrijft Richardson het, met lichte verbazing in zijn stem. Slangengif kost vele honderden dollars per gram. Niet alleen omdat je er antigif van kunt maken, maar ook voor medisch onderzoek. Diverse medicijnen die nu in de kliniek gebruikt worden, zijn gebaseerd op de werkingsmechanismen van slangengif. Als het aan Leidse biologen ligt, komt er daar nog eentje bij: Richardson heeft samen met microbioloog Gilles van Wezel alvast een patent aangevraagd op de toepassing van een stof uit slangengif als antibioticum.

071 - 527 ...

Meer vrijheid

Gevangenen die meer vrijheden krijgen, vertonen 60 procent minder agressief gedrag, ontdekten micro-econoom Marike Knoef van de Universiteit Leiden en Ben Volvaard (Universiteit Tilburg) na een experiment in de penitentiaire inrichting van Nieuwegein.

Waarom wilde u weten of gevangenen meer vrijheden moeten krijgen?

Marike Knoef: 'Gevangenen hebben vrij weinig autonomie en het is lastig voor hen om contact te hebben met familieleden en kinderen. We wilden weten of dat beter kan, en wat dat voor effect heeft op agressie binnen de gevangenis. Die is daar namelijk vrij veel.'

Hoe is het experiment uitgevoerd?

'We hebben ruim duizend gedetineerden in Nieuwegein willekeurig ingedeeld in de controlegroep en de behandelgroep. Elke groep zat in een andere vleugel, maar zowel de gemeenschappelijke ruimtes als de cellen waren in beide delen hetzelfde. De controlegroep behield het oude regime, de rest kreeg meer vrijheden: zij mochten zelf koken, meedenken over de boodschappen, kregen de sleutel van hun cel om zelf naar een dagactiviteit te lopen en een mobiele telefoon waarmee ze familieleden konden bellen op momenten dat ze geen andere verplichtingen hadden. Ze moesten dus meer zelf nadenken.'

En?

'Het experiment duurde meer dan een jaar. Daarna hebben we enquêtes afgenomen onder het personeel en de gedetineerden uit beide groepen, aangevuld met kwalitatieve interviews met de gedetineerden. Daaruit bleek dat geregistreerde agressie bij de groep met het alternatieve regime 60 procent lager lag. We keken daarvoor naar het aantal geregistreerde incidenten, zoals slaan en schoppen tegen personeel of andere gevangenen. Ook de resultaten van de interviews bevestigden het beeld dat de agressie afneemt, terwijl de ervaren autonomie juist omhoog ging.'

Welke ingreep had het meest positieve effect?

'Met het huidige regime leidt het niet hebben van een eigen telefoon vaak tot stress onder gevangenen, omdat er dan een rij staat voor die paar telefoons en je moet wachten tot je aan de beurt bent. Volgens het personeel leidde het gebruik van een eigen telefoon tot veel minder gedoe en agressie op de afdeling. En het is ook goed voor de kinderen van gedetineerden: die kunnen nu beter contact houden met hun vader.'

Gaan andere gevangenen nu ook experimenteren?

'Dat is niet aan ons, maar het zou interessant zijn om het elders nog eens te doen. Het experiment is niet onder enorm veel mensen afgenomen, maar de resultaten zijn wel dermate substantieel dat je het niet onder de tafel kan vegen. Als directeur van een penitentiaire inrichting moet je je ook afvragen wat de kosten en baten zijn. Minder agressie zijn de baten, terwijl bijvoorbeeld het geven van een eigen celsleutel relatief goedkoop is.'

Wat vindt de gevangenis van Nieuwegein van de resultaten?

'Ik vind het heel dapper dat ze hebben meegedaan, want van tevoren weet je niet of het experiment tot positieve of negatieve uitkomsten leidt. Meer autonomie kan bijvoorbeeld ook betekenen dat de machtsverhoudingen tussen bepaalde gevangenen alleen maar groter worden, waardoor sommige juist slechter af zijn. En de controlegroep had ook in opstand kunnen komen doordat zij geen extra vrijheden kreeg, maar dat is niet gebeurd. Achteraf was de penitentiaire instelling blij met het onderzoek. De personeelsleden wilden het liefst niet meer terug naar de oude situatie.'

SVL

Happy little accidents

Even at half-speed, you can't keep up with Bob Ross

Bob Ross died 25 years ago, but on the internet, he's a posthumous hit. Student club De Leidsche Flesch held a paint-along.

BY ANOUSHKA KLOOSTERMAN "Welcome to the Bob Ross paint-along," says a committee member of student club De Leidsche Flesch. "It's very simple: we will have Bob Ross on a screen." He points to the white screen behind him, "and we will paint along." There are some thirty people, brushes at the ready, at the rows of tables covered with newspapers, bottles of acrylic paint and artist's canvases.

The attendance is quite good, considering that most of them only just got back from a study trip last night, but Bob Ross usually draws a crowd. "Everybody's heard of him", explains the club's president, Martje Slob, who has often watched the videos he made in the eighties. For painting? "Well, no, not really."

Although the painter died 25 years ago, he is a posthumous hit on the internet, which has more to do with the meditative effect of his afro, his soothing voice and happy little accidents than the viewers' artistic ambitions.

Bob Ross starts talking, and the audience start to laugh. They are going to create a snowy landscape. "We

are looking for a sky that is sort of grey, overcast", Ross' voice rings out across the Foobar – the club's home base. The voice is, even by Bob Ross' standards, is ve-e-ery slow. "It's set to half-speed", says Maurits de Groot (Computer Science and ICT in Business), "otherwise nobody can follow it and we have to keep putting it on pause."

So far, so good. Each of the viewers has or her own interpretation of a grey sky, ranging from dark green to dark blue and every hue in between. Then Bob adds a few wisps of clouds to the sky and confusion arises: "What's he doing?" a student demands.

"It's like magic, he moves a white brush over the canvas and you immediately see it's a mountain", exclaims Maths student Bas van der Beek (20). Officially, he's sharing a canvas with two other people who are busily painting away while he watches, beer in hand. "Perhaps I'll join in later." Next to him, Angèl Prangen, has some doubts. "I'm afraid you'll mess it up."

The canvas now has some mountains. The atmosphere in the room is a mixture of concentration and increasing confusion. Bob Ross: "We take a little brown and a little blue..." "Guys, here comes a tree!" someone shouts. "Ooh fuck", someone else exclaims. "It's at half-speed but it's still

too fast", gasps Prangen. "Stop, Bob! Stop, Bob!" someone shouts from the other side of the room.

Stefhan Heck (21) has stuck some little napkins on top of his mountain. "It was snow", he explains. "Now it's a napkin." Abstract art, he calls it. He studies Computer Science. He points to his painting: "As you can see." He's glad when the photographer takes his picture: "Perhaps they'll let me do a PhD because they'll realise that it really is the only thing I'm good at."

A bottle of white paint narrowly misses his head. There are to be thirty snowy landscapes, but there are only two bottles of white paint so everyone keeps shouting for white. Heck continues with his clouds, which he covers with napkins too.

Bob Ross has been paused so that everyone can catch up. When he starts up again, his voice is even slower and every scrape of his brush is amplified. "Nooooow...", he says in slow motion. "We've brought it down to quarter-speed", De Groot says. "It was going too fast." It is a half-hour video, so this will take two hours.

Asking around, it seems that most people have never painted before, but some are doing quite well. Toni Aalbars (28, Science Communication) admits to having watched Bob Ross a lot. No, not necessarily for painting, but she's

familiar with the videos. "Usually, something dramatic happens at the end. A huge tree or something in the foreground."

Raoul Kalkman (22, Computer Science) considers his picture finished and goes on to paint his trousers. "I'm frightened of spoiling my painting if I add another line." He has drawn a pattern on his trousers which he is now colouring in with white, black and red paint. "There was a stain on them, and well, I was looking for a way to make them wearable again."

Learn a language? Register now!

Language courses: February - May 2020

Ready to improve your language proficiency? The Academic Language Centre offers a wide range of practical language courses, dealing with all language skills: speaking, writing, listening and reading. Register now for our courses starting in February!

- > Dutch*
- > English
- > German
- > French*
- > Spanish*
- > Italian
- > Swedish
- > Russian
- > Arabic*
- > Persian
- > Chinese*
- > Japanese
- > Korean

* These courses are also offered in The Hague, Wijnhaven building.

NEW!

- > Portuguese
- > Dutch Sign Language
- > Intensive, high level PLUS-courses

Uncertain about your starting level? You can take a free entry test through our website or at the Academic Language Centre without an appointment. Made your decision? You can register online or at our reception, Lipsius 3.03A (Mon-Fri 09:00-17:00).

For information on course schedules, prices, course content and availability, check our website:

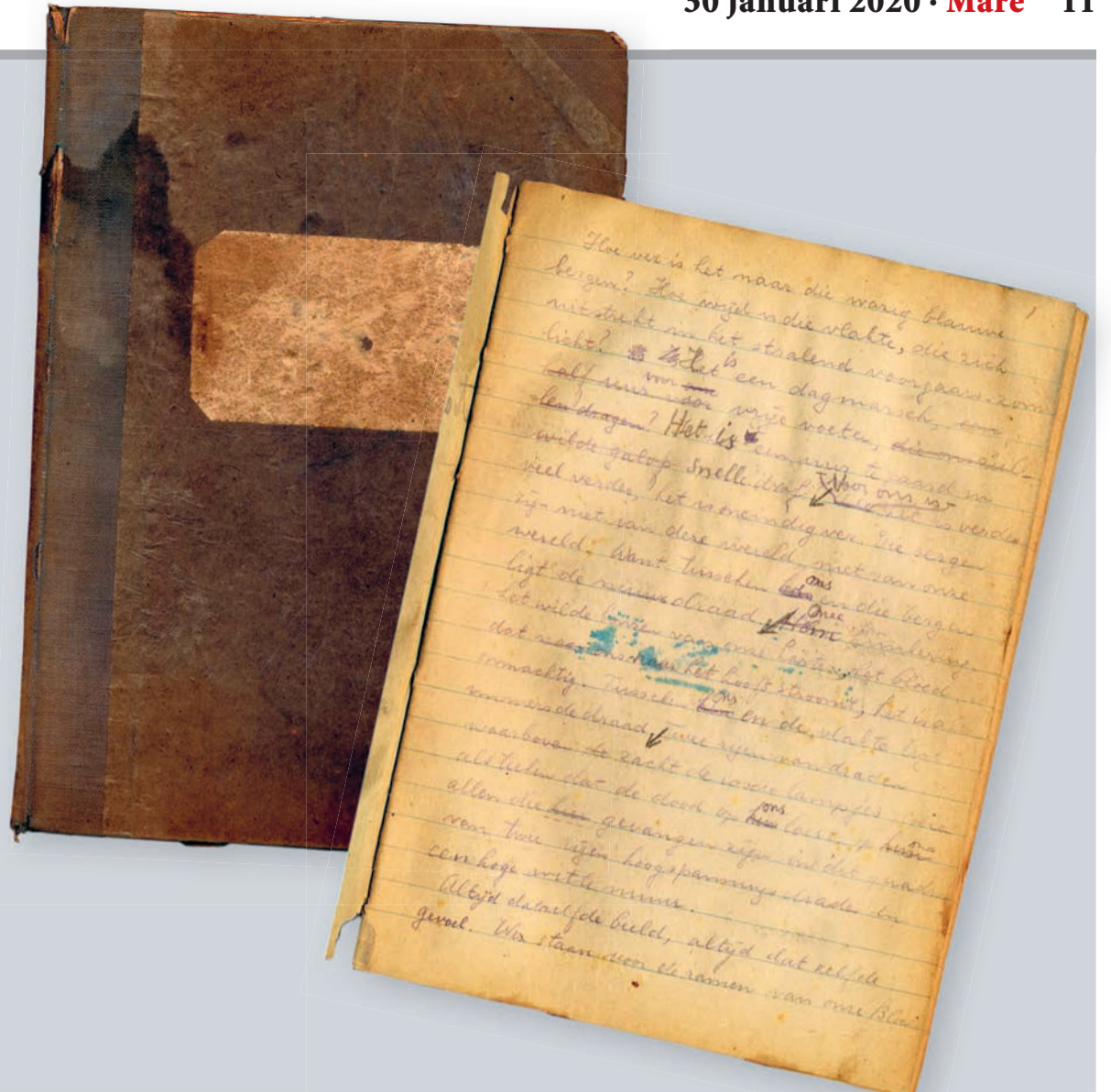

atcleiden.nl | 071-527 2332

Universiteit
Leiden
Academic Language Centre

Academic
Language Centre

Eddy de Wind schreef zijn dagboek in potlood, gezeten op een kampbed in Auschwitz. Voor zover bekend is het het enige boek dat daar geschreven is. Foto's uit besproken boek

Ze hadden ook mens kunnen blijven

Kampdagboek van Joodse arts Eddy de Wind herontdekt

Na zijn studie geneeskunde meldde Eddy de Wind zich vrijwillig als arts in Westerbork. Tegen de belofte in werd hij toch naar Auschwitz gestuurd. Zijn dagboek, dat leest als een nachtmerrie, beleeft een wonderlijke comeback.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Eddy de Wind was de laatste Jood die voor de Tweede Wereldoorlog in Leiden afstudeerde. En als hij geen arts was geweest, had hij de oorlog misschien niet overleefd. Eerst redde het hem tijdens de eerste razzia van Nederland, toen 427 Joodse mannen in Amsterdam werden gearresteerd. Eddy wist de symptomen van tuberculose overtuigend te veinzen, en hoefde niet mee op transport – De Duitsers wilden geen besmettelijke ziekten.

Daarna, toen hij in Westerbork en Auschwitz belandde, hielp zijn status als arts hem ternauwernood de verschrikkingen te overleven. Hij schreef het allemaal op, op de rand van zijn brits in het concentratiekamp, met potlood in een schrift. Het daaruit voortgekomen boek, *Eindstop Auschwitz* is een huiveringwekkend verslag van het dagelijkse leven in het concentratiekamp, en is voor zover bekend het enige boek dat in het kamp zelf is geschreven.

Een uniek verhaal dus, dat nooit eerder bekend werd bij het grote publiek. De eerste uitgave in 1946 liep niet goed: men was bezig met de wederopbouw en had weinig interesse in verhalen uit de concentratiekampen. De uitgever van de tweede uitgave, in de jaren tachtig, ging over de kop.

Het boek maakt nu een wonderlijke comeback, 75 jaar na de bevrijding. Eddy's kinderen verkochten de rechten aan tientallen landen, en er is voor het eerst een Engelse vertaling, *Last Stop Auschwitz*. Een grote wens van hun vader, die het verhaal schreef om zoveel mogelijk mensen te laten zien wat er zich had afgespeeld.

Omdat het zo kort na de bevrijding is opgeschreven zijn de herinneringen in het boek nauwelijks vervormd of geromantiseerd. De Wind beschrijft de ziekten, de honger, de fysieke arbeid, de mishandelingen, vernederingen, smerigheid en de constante aanwezigheid van de dood. Maar ook het dagelijkse leven, de zwarte markt, de verhoudingen onder de gevangenen, bondgenootschappen en de liefde voor zijn vrouw, Friedel.

Het boek leest als een nachtmerrie. Aan de andere kant: wie zich ooit heeft afgevraagd hoe een menselijke geest weerstand kan bieden tegen dit soort omstandigheden, krijgt er in dit boek een voorzichtige idee van.

In eerste instantie ging Eddy vrijwillig naar Westerbork. Toen konden artsen zich melden, onder de voorwaarde dat ze niet verder zouden worden getransporteerd. Hij meldde zich aan toen zijn moeder werd gearresteerd, en kreeg de belofte dat ook zij in Westerbork mocht blijven. Van die afspraak kwam niets terecht. Tegen de tijd dat hij aankwam, was zijn moeder al onderweg naar Auschwitz. Zelf werkte hij een tijd in Westerbork, waar hij verliefd werd op de 18-jarige verpleegster Friedel. Ze trouwden. En een paar maanden later gingen zij beiden ook op transport naar Polen.

In Auschwitz werkt hij in de ziekenboeg. Een relatief lichte post, meent hij zelf. Friedel zit vlakbij, in het beruchte 'Block 10', waar Duitse artsen medische experimenten uitvoeren op gevangenen.

Via gesmokkelde briefjes en vluchtige gesprekken door het raam kunnen Eddy en Friedel af en toe communiceren. Zo hoort hij over experimenten waar de vrouwen aan worden onderworpen: onder andere sterilisatie door de eierstokken te elektrocuteren, en het injecteren van met malaria besmet bloed.

Daarnaast beschrijft hij uitgebreid de verhalen van medegevangenen, zoals die van een Griekse professor die werkte bij de crematoria: 'Ik verzeker u dat ik met eigen ogen

heb gezien hoe een man die in de buurt van de brandstapel werkte in de geul afdaalde en zijn brood in het gesmolten, voortstromende mensenvet dompelde. Je zal maar honger hebben.'

Eddy is 'Hans' in het boek, en hij refereert aan zichzelf in de derde persoon. De andere namen zijn niet gefingeerd. Hij vond het indertijd niet nodig de naam van de kamparts op te schrijven, maar hij krijgt regelmatig te maken met Joseph Mengele, ook wel bekend als de 'engel des doods' vanwege zijn medische experimenten.

Bizar is dat juist Mengele Eddy op een gegeven moment een gunst verleent, door Friedel een andere post te geven als zij ziek wordt. Zo'n gunst vragen was eigenlijk ondenkbaar: 'Hij kon hem het ziekenhuis uittrappen in een zwaar commando, om zo'n brutaliteit. Je mocht helemaal niet weten dat je vrouw er was, laat staan de *Lagerarzt* erover aanspreken. Maar Hans rekende op deze inconsequentie, op de innerlijke gespletenheid van deze SS-officieren. En inderdaad: dezelfde man die duizenden in de dood gejaagd had omdat ze ziek of zwak waren, vond het goed dat Friedel overgeplaatst werd van de kleermakerij naar de *Ambulanz* in Block 23, "omdat ze zo hoestte van het stof in die oude kleren"

De kleine handelingen van mense-

lijkheid in een achtergrond van alle oorlogsmisdaden lijken tegenstrijdig. Het maakt het juist erger, schrijft Eddy in een gesprek met Friedel. 'Die ouderen, zoals die Lagerarzt, tonen door die kleine daden dat er nog resten van hun vroegere opleiding in hen schuilen. Ze hebben het anders geleerd en hadden dan ook mens kunnen blijven. Daarom zijn ze schuldiger dan het jonge Nazi-vee, dat nooit beter gezien heeft.'

Op een dag belandt Herman Frijda, hoogleraar in de economie en oud-rector van de Universiteit van Amsterdam, op de ziekenzaal. Hij was eerder ingedeeld bij de 'Strassenbau', zware fysieke arbeid, maar hield dat slechts een paar weken vol. Op een dag vraagt de kamparts om een lijst met alle patiënten en een schatting van hoelang ze nog ongeveer ziek zullen blijven: één week, twee of drie weken, of langer.

Eddy en zijn collega's staan voor een dilemma: 'Zeggen dat hij gezond was, konden ze niet. Dan zou hij op staande voet ontslagen moeten worden en de man kon geen honderd meter lopen. Maar 'langer dan drie weken' durfden ze ook niet, want dat zou zeker het einde betekenen.' Ze besluiten drie weken op te schrijven.

De volgende dag blijkt dat alle Joden die langer dan twee weken in het ziekenhuis zouden moeten blijven, naar de gaskamer gaan.

Hij schrijft hoe hij Frijda een hand geeft en bemoedigende woorden toespreekt, tot een SS'er hem de wagen injaagt. 'Daar ging Frijda, eens rector-magnificus van de Universiteit van Amsterdam, de promotor van koningin Wilhelmina. Eén van Hollands bekendste en meest geachte geleerden beklom in een groezelig hemd en op houten sandalen de vrachtauto die hem naar de gaskamer zou brengen.'

Op het moment dat hij het boek schrijft, is hij in de veronderstelling dat Friedel is overleden. Toen Auschwitz door de Duitsers ontruimd werd, kon hij zich verstoppen onder een stapel kleren. Zij wist niet te ontkomen, denkt hij. Als hij later in Nederland aankomt blijkt ze nog te leven – ze ligt in een ziekenhuis verderop. Het huwelijk overleeft de trauma's niet, en ze scheiden twaalf jaar later.

Het leven van De Wind, die in 1987 overleed, zou in het teken blijven staan van het kamp, schrijft zijn familie in het nawoord.

Na de bevrijding specialiseerde hij zich in oorlogstrauma's, en was de eerste die publiceerde over het 'concentratiekampsyndroom'.

Eddy de Wind, *Eindstation Auschwitz. Mijn verhaal vanuit het kamp (1943-1945)*. J.M. Meulenhoff, 224 pgs, € 19,99

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Op 9 februari wordt in de Petruskerk een symfonisch programma uitgevoerd door het Nieuwe Mannheim Orkest. Sibelius - Symfonie nr. 3 Brahms - Symfonie nr. 1 Nieuwe Mannheim Orkest o.l.v. Quentin Clare Plaats: Petruskerk, Lammenschans-

weg 40a Datum / tijd: 9 februari 15:15 uur Toegang: € 20 regulier | € 15 student/CJP/65+ Kaartverkoop: www.nmko.nl

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 28 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 7 met vergoeding van 5 tot 10 euro. **Voortgezet onderwijs:** *Aardrijkskunde, 4 havo. *Management en Organisatie, 6 vwo. *Nederlands, 4 havo. **Leiden-Zuid**, 4 leerlingen **basisonderwijs**,

groep 4 t/m 8. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijf endertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

Het Clubje

Van links naar rechts: Mathyn Ressang, Renée Mudde, Stijn van Vucht, Claire The. Foto Taco van der Eb

Column

Alles eruit halen

In een opiniestuk in *Trouw* betoogde student Teun Toonen vorige week dat, naast de overheid, ook ouders zouden moeten stoppen met het streven naar nog meer universitaire studenten. Zowel op zijn basis- als middelbare school (in Amsterdam Oud-Zuid en Castricum) had hij klasgenoten met dure bijles en naschoolse huiswerkbegeleiding – alles voor dat ticket naar de universiteit.

Ik deel de ergernis van Toonen over ongelijke kansen door oprukkende privéscholing, met als voorlopig dieptepunt het toenemend aantal particuliere basisscholen in Nederland. De kringgesprekken zullen daar bepaald niet bijdragen aan een reëel beeld van onze samenleving. Dergelijke scholen komen enerzijds voort uit de huidige staat van het reguliere basisonderwijs, waar het lerarentekort tot overvolle klassen heeft geleid. Anderzijds is er vraag naar door de wens van ouders om 'eruit te halen wat erin zit'. Maar waar dat verlangen bij elke ouder vergelijkbaar is, zijn inkomen en vermogen dat natuurlijk niet.

Volgens Toonen zorgt dat obsessieve klaarstomen door ouders uiteindelijk voor een ongeïnteresseerde groep in de collegebanken: 'Bij medestudenten ontwaar ik vaak een gebrek aan innerlijke motivatie.' Het verbaast me dat hij, in tijden van een onophoudelijke stroom aan berichtgeving over studiedruk en de gevolgen daarvan, pleit voor nationale invoering van het 'Rotterdamse model', waarbij de propedeuse in één jaar behaald dient te worden. Juist dat eerste jaar draait om veel meer dan tentamens alleen: ineens is alles zoals het nooit eerder was.

Verzachtende omstandigheden zouden volgens Toonen een uitzondering kunnen creëren. Dat deed me denken aan een jongen die in het voortgangsgesprek met zijn studiecoördinator een jarenlange worsteling met zijn geaardheid verzon, om zo toch door te mogen studeren. Hij lag dezelfde avond nog bij zijn vriendin in bed om het redden van zijn studie te vieren.

Om nog meer 'ongeschikte' studenten af te laten vallen, hoopt Toonen dat er een einde komt aan tentamentrainingen, de inzet van externe scriptiebegeleiders en scriptie-ghostwriters. De student die zijn scriptie laat schrijven, de alumnus die in diermans afstudeerwerk voorziet: zij verdienen hun diploma allebei niet. Maar de eerste twee hulpmiddelen zijn ook nuttig voor goede studenten die blijven steken op dat ene vak of simpelweg te weinig scriptiebegeleiding ontvangen van bijvoorbeeld een overwerkte hoogleraar.

De kansengelijkheid in het onderwijs blijft groeien, terwijl opleidingsniveau in Nederland gekoppeld zou moeten zijn aan de capaciteiten van de leerling, en niet aan diens sociaaleconomische achtergrond. Maar laat studenten wanneer ze eenmaal studeren dat ook doen in de breedte zin van het woord, innerlijk gemotiveerd of niet.

IVO VERSEPUT is student geschiedenis

'Je kunt nu ook liggend daten'

Het bestuur van Stukafest

Claire The (21, antropologie & kunstgeschiedenis): 'In mijn kamer gaan Bas Derks en de Poesieboys optreden, drie dichters. Er komt vijftien man, dus de tafel gaat er sowieso uit, die kisten ook.' **Mathyn Ressang (20, filosofie):** 'Onze insteek voor Stukafest was om juist acts te programmeren die aan de grens van de kunstwereld staan. Omdat Leiden best traditioneel is, wilden we geestverrijkende artiesten, bijzonderder dan een singer-songwriter, ofzo. Het ligconcert is grappig bijvoorbeeld, dan word je gedwongen om te focussen op de muziek.' **The:** 'Alles waaraan je maar kunt denken bij een cultuuroptreden, is er.' **Stijn van Vucht (23, communicatie):** 'Dans, dichters, muziek, enzovoort.' **Ressang:** 'Ook binnen een genre is het divers. Nico Dijkshoorn speelt met een

bandje en Marianne van Velzen, Leidse stadsdichter, wordt begeleid door een violiste.'

Renée Mudde (22, antropologie): 'Sommige dingen heb je al eens live gezien, andere dingen zijn een gok.'

Van Vucht: 'Je weet nooit 100% waarvoor je kiest, maar je komt sowieso met een verhaal terug.'

The: 'We hebben een rolstoeltoegankelijke route en een Breeze-route, dat is die datingapp voor Leiden en Delft.'

Van Vucht: 'Op de website staan er rolstoelicoontjes en hartjesicoontjes bij.'

The: 'Al die dates zitten dan bij dezelfde shows. Als je date niet leuk is, kun je altijd nog switchen, haha!'

Mudde: 'Ze gaan ook naar dat ligconcert, om het extra ongemakkelijk te maken.'

Ressang: 'Ludieke goochelaars Magic Tom en Yuri zijn verreweg de gekste act. Daar loop je verbijsterd weg.'

Ressang: 'Ik wilde al heel lang een festival organiseren.'

The: 'Onder antropologiestudenten leeft het heel erg. Ik heb vorig jaar gevrijwilligd.'

Mudde: 'In mijn studentenhuus heeft bijna elk jaar iemand in het Stukafestbestuur gezeten, het is een soort traditie.'

The: 'Ik ben de kamercoördinator. Dat klinkt heel fancy maar ik regel dus de kamers, in totaal 21. Op donderdag zijn er heel mooie kamers, die moet je zien. Een is op de Nieuwe Rijn (Younes Jazz) met ouderwetse groene ornamenten.'

Mudde: 'En in het pand aan Hooigracht 39 speelt Dean and the Moonboys, tussen de klassieke muurschilderingen.'

Ressang: 'Je moet de kamer uitzoeken op waar de artiest het beste in naar voren komt. Toen ik nog jong en *uncultured* was, zag ik bij Stukafest een dichter op een bureau staan. Cool dat dat mocht, die sfeer van die kamer paste zo mooi.'

The: 'Door Stukafest gaan studenten, ook in verenigingshuizen, echt mengen.'

Van Vucht: 'Naast rolstoelers hebben we geprobeerd om meer internationals te enthousiasmeren. Zo doet ISN mee en staan we op de OWL-week.'

The: 'Om die mix compleet te maken is een goede afsluiter belangrijk.'

Ressang: 'Three Little Crowds is een superenergieke band, lekker om op te dansen maar toch net iets anders.'

Mudde: 'In de Popclub, heel tof.'

DOOR VERA ARNTZEN

Bandirah

